

Buda-Pest, április 13-án 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Félévre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk: Egy négyszer hasábotott petti sor, vagy annak helye, egyszeri ígátásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszori ígátásnál csak 7 krajczárba számítottak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzelle Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzelle Nr. 9. — Bélyegűj, külön minden ígátás után 30 kr.

Gróf Nádasdy Lipót.

Komárommegye negyven év óta a jövő héten hatodsor fog ünnepélyt ülni, melynek hőse a félszázad óta hazafias kötelességeinek teljesítésében munkálkodó főispánja: gróf Nádasdy Lipót. Az 1833-dik év tavaszán ülte az első. Ekkor vette át a testben daliás, lélekben emelkedett ifju főúr helyetteseként a megye kormányzatát. Az öreg gr. Nádasdy Mihály ez alkalommal említette, hogy fia már a nemzet nyelvén beszél, s ezzel mutatta be az ifjuban az uj kor emberét, minek a hosszú negyven esztendő folyásán át híven meg is maradt.

megyébe érkezése, melyet megmentett az adminisztrátori kormánytól, valóságos diadalmenettel, — a harmadik ünnepély volt. Az alkotmányos élet első viradaktor, 1860-ban a lelkesedés határtalan kitörésével vitték be a megyeházába, mint egy jobb kor első hírnökét. Ez volt a negyedik ünnepély és ez ismétlődött 1867-ben, abban az esztendőben, melynek köszönhető, hogy a negyvenedik év közeledő fordulója ma is azon a helyen találja őt, melyen jól és rozsa napokban híven megállott, s melyen szerzett érdemeinek

emlékét meg fogja őrizni a kegyelet. Mutatja ezt az a rendkívüli ragaszkodás, mellyel Komárommegye jubiláló főispánja iránt viseltetik, melynek kevés párja van. E patriarkalis viszony a régi magyar világ egy oly maradványa, mely csak ott él még, hol a viszonyt a régi kor kipróbált emberei őrzik.

E ma is fennálló kegyelet viszony tanúsítja, hogy sem a megyének, sem a kormányknak nem volt oka megbánni, hogy amannak kitörő hevesége, ennek lehiű rendelkezései oly kormányzó kéz által voltak közvetítve, melyet az egész megye atyainak és barátainak tartott. Így egyenlítő ki az ember az intézmények nehézségeit! Komárommegye mindenestetre hálás az öröklő főispánság anachronizmusának, melynek gróf Nádasdy Lipót kormányát köszöni. De térjünk át élete rövidre vont adatainak elsorolására.

Nádasdy Lipót gróf, egyik legrégibb magyar főúri család tagja, 1802. július 8-án született. Budán és Pozsonyban végezte iskoláit, a hivataloskodást pedig, mint született örökös főispán a megyén kezdte, 1822-ben Vas megye aljegyzőjévé nevezetvén ki. Már 1825-ben bírói székhez jutott; a községi kerületi tábla tiszteletbeli bírájává nevezetvén, honnan 1832-ben a királyi, 1839-ben pedig a hétszemélyes táblához emeltetett. Bírói állásában lelkiismeretes buzgalma és igazságossága által tünt ki, melyek minden irányban, fenn és lenn becsületet szereztek az ifju grófnak. A kormány más téren is használni akarta tehetségét, s a közigazgatás terén is igényre vette. Még Községőröl küldötte királyi biztosnak Győrbe a város közigazgatási ügyeinek rendezésére és a tiszviselők újból választásának vezérletére. Feladatát közmegelégedésre oldván meg, tel

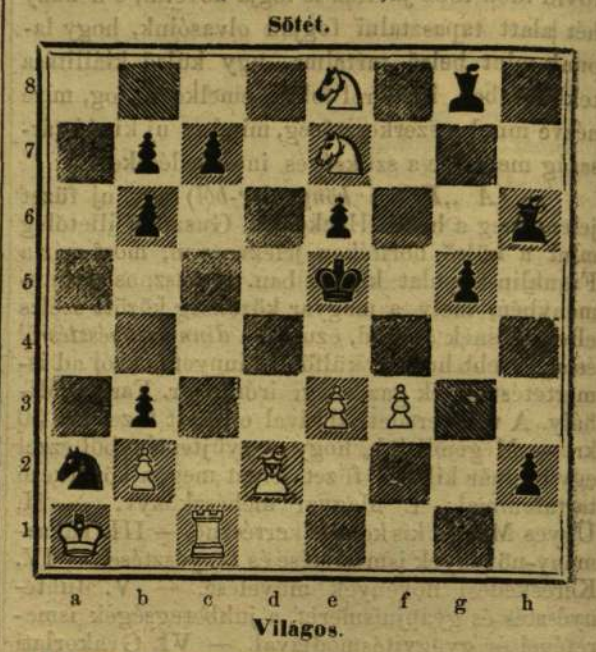

GRÓF NÁDASDY LIPÓT.

ezik jól van írva, de csak azokat érdekelné, a kik a másik véleményét is olvasták. — H-K-G-I-E: is megjelenik, csak egy kis türelmet! A nép- és kép-rajzokat is elvárjuk. Késmárk. L. I. A tervrajzok fényképei igen szépek, de lapunk számára perspektív rajzot ohajtanánk kapni, mely az egészet fölmutassa. Ezekről aligha készíthetünk jó képet; a közlés azért késik. — [Szt.-János. Sz. L. Azon megbízásának, hogy a nép számára hasznos olvasmányokul szolgáló könyveket ajánljuk, szívesen s rövid idő alatt eleget teszünk.

SAKKJÁTÉK.

697-ik sz. f. Pap Dezsőtől (Miskolczon.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 692-ik számú feladvány megfejtése. (Goeb-től Straussburgban.)

Vil. Söt. 1. Va7-g1 Kd5-e6 (a) 2. Vg1-g3 mat. 1. Kd5-c1 2. Vg1-d1 mat. Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolczon: Czeathe József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Géroc Károly. — Aradon: Kovács Albert. — Uffalán: Ifj. Farkas Ferencz. — Kustányban: Scheiber Adolf. — Sziget-Csépen: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

Figyelmeztetés.

Marcius-hó végével az évnegyedes előfizetések ideje lejárván, tisztelettel felhívjuk előfizetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnegyedre (ápril-június) 2 ft. 50 kr. Félévre (ápril-szeptember) 5 » » Háromnegyed évre (ápril-december) 7 » 50 »

Csupán a Vasárnapi Ujság: Évnegyedre (ápril-június) 1 ft. 50 kr. Félévre (ápril-szeptember) 3 » » Háromnegyed évre (ápril-december) 4 » 50 »

Csupán a Politikai Ujdonságok: Évnegyedre (ápril-június) 1 ft. 25 kr. Félévre (ápril-szeptember) 2 » 50 » Háromnegyed évre (ápril-december) 3 » 75 »

Egyes előfizetések legzárásáig postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesítésül csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kívánatik. Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Pest, március-hó 1873.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Franklin Benjámín (arckép). — Választások előtt. — Képek Bolgáriából (négy képpel). — Franklin szobra New-Yorkban (képpel). — Modern költői szerelem. — Az erdélyi széki szombatások. — Buda-Pest cimzere (képpel). — Egyveleg. — Tarhaz: Irodalom és művészet. — Közlönyek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölő szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

kegyeletét. A nevezett lapnál e célra meg is kezdet az adakozás.

(Haldiosások.) Nagybaráthi Huszár Ferencz, nyugalmazott alországbíró és udvari tanácsos, márczius 29-én 69 éves korában elhunyt. A megboldogult atya volt Huszár Imre országgyűlési képviselőnek, kit atya ravatalánál egy másik gyászírt is vett neje atyjának, Karácson L.-nak Beodrára márcz. 30-án történt haláláról. — Samre-csányi János, udv. tanácsos és a pesti kir. itélőtáblánál tanácselnök, márcz. 27-én reggel szélhűdés következtében hirtelen meghalt. — Nyitrán közelebb hunyt el Kvassay Lajos, volt cs. kir. kapitány, 62 éves korában; Pesten Kvassay Sándor, szépképzetségi ifju, 23 éves korában. — Koross Mihály, nyugalmazott plébános, ki az utolsó időben közzétett különös politikai programjairól lett ismeretes, márcz. 28-án Beodrára meghalt. — Borsodmegyében, Balajton márcz. 15-én temették el a megye egyik derék földbírtokosát: a 61 évet élt Ragályi Abrahámot. — Az erdélyrészi tanügy megint érzékeny veszteséget szenvedett: Jancsó József, a nagyenyedi ref. főtanoda természetudományi tanára, alig pár hóval előement tanártársa, Kasza Dániel után jobb létre szenderült. A megboldogult a valódi szaktudósok sorában állt. Az irodalmi téren is elismert neve volt, mint Leunis átdolgozójának. — Szabó Józsefné, szül. Vercezy Julia, ki egy-két elbeszélést által az irodalomban is ismeretes volt, közelebb hunyt el M.-Szigeten. — Ismert költőnők Atalának édes atya, Kisfaludy Mihály lovas százados, közelebb meghalt Jákán, Vas megyében, 76 éves korában. — Souper Jenő énekes, kit a hangversenyeken a közönség igen szívesen hallgatott, utóbb énektanár, márcz. 30-án a lipótmizei térboldvában meghalt. — Wesster Gyula, m. kir. főfelügyelői mérnök, e rapokban hunyt el Budán 42 éves korában.

(Thierry Anandé) Párisban márcz. 26-án meghalt 75 éves korában. Az elhunyt az Institut tagja, a becsület-rend nagy keresztese. Franciaország senatora és a magyar tud. akadémia külső tagja volt. Arcképe diszitti is akadémiánk tanácskoztó terméte jelesnek arcképei közt. Ez arckép jelenté a tisztelettel, melylyel a m. tud. akadémia a francia tudós iránt viseltetett, ki „Atilla és mondköréről” irt munkájával, melyet Szabó Károly fordított magyarra, nem közönséges érdemet szerzett magának nemzetünknek illetőleg. A francia történetírónak másik nevezetes műve a „Gallok története.”

Nemzeti színház.

Péntek, márcz. 28. „A mentor.” Vigjáték 3 felv. Irta gr. Feodro S.; ford. Csepregi. Szombat, márcz. 29. „Tell Vilmos” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Rossini. Vasárnap, márcz. 30. „Az amerikai.” Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, márcz. 31. „Angelo.” Dráma 3 felv. Irta Hugo Viktor; ford. Endrődi S. Kedd, apr. 1. „Rigoletto.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi. (Caruzzi-Bedogni assz. fölleptéül.) Szerda, apr. 2. „Leír király.” Szomorujáték 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Vörösmarty M. Csütörtök, apr. 3. „Lammermoori Lucia.” Opera 3 felv. Zenéjét szerzette Donizetti. (Caruzzi-Bedogni assz. fölleptéül.)

Szerkesztői mondanivaló.

Mohács, Cs. M. Stanley utazása németül Braunschweigban Westermannál jelent meg. Bármelyik pesti könyvkereskedő által meg lehet rendelni. — „Vándorszínház” stb. Besz. barátai, ugy látszik, kevésbé értik, mi kell a költészethez, mint ön maga. Maradjon meg saját ítélete mellett s aztán az idő mindent megmutat. — Pest. V. F. Bár „munkái nem köznapi eszmékbe nyertek anyagot”; mégsem közelíthetők, mert semmi értelmők sinog. Egyik rosszabb mint a másik. — X.-Miklós. B. S. A dologban ugy intézkedünk, a mint a Sándor-utcai legfelső forum helyben hagyja. — Debreczen. V. M. Kevesebbet, de jobbat próbáljon irni. Ezek sem használhatók. — Ás. A levelet a „Pol. Ujd.”-ban közöljük. — Papkeszi. T. S. A Sz. L. ellen intézett iskolai

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for days of the week (Heti-nap, Hétfő, Kedd, Szerd, Csüt, Pént, Szom), religious observances (Katholikus és protestans naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára), and dates (Napp, Hold). It lists events for the week of April 6-12, 1873.

jes biztosítékát adta, hogy Komárommegye kormányának öröksége jó kezébe jut. Mint már említettük, 1833-ban vette át helyettesként megyéje igazgatását és 1837-ben igtatott be valóságos főispáni székébe. Az installáció ünnepélyét egyebek közt emlékeztetéssel tette az új főispán nevének: Furray Julia grófnőnek, a magyar főrangú világ egyik legfeneklebb lelkű asszonyának, egy nemes indítványra. A grófi pár áldozatkész-sége akkor vette meg alapját a mintaszerűen berendezett, komáromi javító dologházak. A nemes hajlam, mely a bűnösök sorsán megkönnyítést és az igazságok előtt meghódul, innen kezdve sok áldozatot hozott megyéjének egész addig, míg legújában a gazdasági vándor-tanítók intézményének meghonosítására 20,000 forintnyi alapítványt tett. — Hétszemélynyi tisztét 1846-ig, főispánságát az 1848-ki események szomorú katasztrófáig vitte, s ekkori szereplése miatt egy ideig főispán is szennvedett. A gyász napjaiban magán életbe vonulva, fő gondját gyermekeinek nevelésére fordította. A kiderült ég újra a tetek mezejére szólította: megyéjébe és az országgyűlésre. Mindkét helyütt mint a józan szabadság és őszinte alkotmányosság híve szerepelt 1867. óta, mióta hazánk dolga háborítatlanabbul foly, nem egyszer hallatá szavát a főrendiházban nyomósabb kérdések tárgyalása alkalmával és mindig tapintattal vezeti megyéje kormányát.

E megye a következő hét folyamán ünnepet rendez negyven éves főispánsága emlékére, melyen méltó köszönetét és igazolt jókívánatait fogja díszes ünnepélyek során tolmácsolni.

„Kyri' eleison! Christe eleison!”

A mi e létben sár s izsap van:
Én átáztaltam régesrégen,
Csoda-e hát, ha elfáradtam?
S ha a bánat leghűbb vendégem?

Ne bánatsatok, ha olykor arczom
Sötét föllegek fátylát hordja,
S ha hitem e nemszűnő harczon
Szét-szétomol, mint föld porondja.

Nem tart soká! hisz a reménynek
Harmatja újra öszegyzúrja;
S mert úgy érzem: kell, kell, hogy éljek,
S hogy ámitson az ég azúrja.

Ámitson, — mint a remény képe —
Bár nem egyéb, csak légtüremlet;
S ha több ennél: ám az is végre
Csak számolya e végtelennek.

A végtelennek, melyet lellem
Átal akar ölelni, égve!
De a mi ép oly lehetetlen,
Mint reményem szép s nagy beszédje.

Oh, e beszéd! — ha van is benne
Igaz: az mind csak alamizna,
Amaz üdvöz, mely körülvenne,
Ha abból mitsem tartna vissza!

De visszatart abból, mit ígér,
Sokat! oh vissza, s mindörökre!
S a mit valóit, azért nincs mért
Epedni s küzdni — öszzetörve!

Az: sár s izsap! a boldogságnak
Sara s izsapja. — Boldog, a ki
Benne gázolva, ki nem tárad,
Vagy beledől meg-megnyugodni.

Boldogabb, a ki nem is tudja,
Hogy sár-s izsapban botorkázik;
S legboldogabb, a kinek útja
Elkerülé ez ingóványt itt! —

Én születtem, s át kellett menni!
Én tudtam, hogy ott sár s izsap van;
Én nem bírtam benn' megpihenni;
S most itten állok kifáradtan.

Itt állok, a szűk, vészes parton,
Sarutlan lábbal fényes arczal!
Itt állok régesrégen... s tartom
A két zászlót, mely hí, s marasztal. —

Előttem mélység, beláthatlan!
Fölöttem a világok ezre!
Bennem sugallat, mondhatatlan!
S mögöttem? — az be van fejezve!

Vagy nincs talán? — s újra kell kezdenem?
Oh, vad undor! s te hontalan szomj!
S zengő karok, zokogva esendben:
„Oh, Kyri' eleison! Christe eleison!” —

S az ég mosolyg! S azúrja oly kék!
Szól a remény búbájós nyelve!
Hó malasztal telik meg a légl!
S mosolyog ő is, megjelenve!

Mosolyog! és e mosolyban is
A végtelenség fénye reszket,
Mely ártatlanul hazug s hamis! —
S én újra ingadozni kezdek.

Nem tart soká! s megtörve, ingva,
Hozzá támolygok, vágytól égve!
Uj élet röppen arczainkra!
S egyik zászló le hull a mélybe. —

S a másikkal szölok: „Jer menjünk!
De a mit látsz, az ne riaszson!
Jer hallgatag'... s zendj velem együtt:
„Oh, Kyri' eleison! Christe eleison!”

Jer hallgatag', s ne bánts, ha arczom
Sötét föllegek fátylát hordja;
S ha hitem e nemszűnő harczon
Szét-szétomol, mint föld porondja! —

Benedek Aladár.

Választások előtt.

Rajz egy protestáns lelkész emlékeiből.

Irtta BAKSAY SÁNDOR

(Folytatás.)

Javában folyt a munka, mikor két esküdt ember bekopogtatott.

Azt hallották, hogy a bíró miatt nem akarok elmenni a zászlószentelésre, de ők ezt nem engedik meg. Ők az én pártom vannak. Az egész nép azt kívánja, hogy én vezessem, mert ha én nem megyek, akkor nem megy a faluból senki. Menjen maga a bíró a nótárral. Falunak torony, népek pap a címere.

Megengesztelődve szoritottam meg kezüket, s reszkető hangon ígértem meg, hogy jó és bal sorsukban tántoríthatatlan vezérik leszek.

Velök együtt kiléptem az utcára. Már ekkor a kocsik kezdtek elörobogni. Valamennyi fölbokréztott lovakkal és férfiakkal. Csutora minden löcsön, csutora minden kézben. Már ez így szokás a mi tősgyökeres magyar népünkél. Lelkes riadások töltötték be a levegőt: „Éljen Hóhegyi Zuárd képviselők!”

A helység háza udvarán egyszerre kilenc ember rohant meg a csutorájával.

Különbösen sem vagyok borivó, így reggel pedig akár bürokpoharat kínálnának bor helyett. De mit tegyen az ember? Ilyen esélyességért csak nem haragíthatja magára a népet. Még azt hinnék rólam, kevély vagyok. De melyikét fogadjam el. Ha egytől elfogodom, nyolcz megneheztem.

Szerencsémre az a gézengúz Süntés Miska oda vetődött tizediknek. Hangja rekedt volt, szeme vörös volt a semmiházinak. Látszott rajta, hogy nem aludt a héten.

— Hol van az én kedves aranyos szentlélektől lelkezett lelkiatyám! Félre az utamból romlatlan népkun lelkes milliói, mert megmosdatlak ezzel a homokkal ni! Kedves aranyos száju lelkiatyám! az én csutorámból igyék, tele van szüzlánytejjel.

Magam fejtem, ezzel a kezemmel ni! (mutatta is a kezét, semmi láttaja sem volt rajta a tejnek.) Elvidd innen a kobakodat, tisztelt választó polgár! mert beleverem az orrodot. Kedves lelkiatyám! ne igyék senkiéből, csak az enyimből. Éz amaz új-testamentom az én vérem által. . . .

Jót nevettem a hóbertos Miskának. Csutorája megvédelmezett a többi ellen. Pár kortyot ittam belőle.

— Adja isten egészségére, kedves lelkiatyám. Micsoda? hát csak ennyit ivott ki-gyelman? A hazáért! az édes hazáért! Éljen Kossuth, éljen Perczel! Az két igaz magyar ember! Veszszén a nótárus. Akaszszák föl a nótárust! Az oltár előtt is azt mondom: akaszszák föl! Elárulta a népet. Eladta a hazát földosztáskor. Szeksziót íratott magának. Kedves papom! kigyelman? nem sajnálom a szeksziót, mert kigyelman igaz ember, hanem a nótárus, az kutya. Nótárus-vért iszom ma! nekem nem kell szüzlánytej! nekem kutya-vér kell. Rekturam is vigyázzon magára, mert kihuzza a lutrit.

Kezdte kiönteni a borát. Szerencsétlenségre csak csendesen csorgott; s Miska gondolta magát és véget vetett a tékozlásnak. Ekközben odaérkezett a bíró, vállán az elmaradhatatlan szeredás. A diurnumot zsebre teszi és a tarisznyából falatoz.

Miska most a bíróból kötött.

— Bíró uram, bátyám uram! ebből a kis megyorból. Megybor ám ez! Éljen a haza! A bíró félvállról nézett Miskára.

— Miska, Miska! látom én, hogy jobb szereted a csutorát fogdosni, mint a kapa nyelét.

— „Ámen”, bíró uram! helyesen prédikált kigyelman. Ha meghal kigyelman, kigyelmaned teszszük meg papnak. A mi segedelünk. . . .

Az együgyű bíró a méltóságát látta megtámadva az ártatlan tréfával; oda intett két kisbíró.

— Ferencz! ezt a pálincás butykost te-gyértek a pinczébe. Ott lesz estig.

— Micsoda! — kiáltott Miska és felgyűrte a karját. Gyöngye lábán állt, de azért megállt volna a két kisbírónak. Óriás te-gény. — Micsoda! Pálincás butykos! Gyere ide no! fogj meg! Hozdd el azt a kótert, aztán dugj bele.

Denique mindig nekem kell hihuzgálni a követ, a mit egy bolond bíró a Dunába vet.

Közbeléptem, s szigorú hangon szóltam a bírónak:

— Megtiltom önnek, hogy szabad választó polgárt gyakorlatában akadályozzon. A ki valamit beszámításon kívüli állapotban követ el, az azért feleletre nem vonattathatik. És épen Süntés Mihályt, ki hangja, termete, hűsége által magát sokképen hasznossá teheti. Ha nem akarna is jönni, még akkor is kényszeríteni kellene, nem hogy akadályozni. Te pedig Mihály fiam! tanusits több tiszteletet polgári előjáród iránt — is.

A bíró meghökken, a kisbírák távoztak. Esélyességemnek sikerült megóvni a pártot a meghasonlástól.

Miska a nyakamba borult.

— Igaza van, szentatyám! Áldott szent atyám! Áldott szentlélek réam szállj. Minden lélek engedelmeskedjék a felsőbb hatalmasságnak. Én is lélek vagyok. A szentlélek temploma. Mi ketten lakunk abban a kedves papommal. Hanem oda merd tolni a képes feledet, te felsőbb hatalmasság. Istentől nékem józma.

Miska nagyon fellágyult már és megcsókolt. Ez kissé kellemetlen, de ha ragaszkodik az emberhez a nép, tünni kell az őszinte szeretetnek ilyen nyilatkozatait is.

No de ennek is megvolt a gyakorlati haszna. Eszembe juttatta a zsebkendőt, melyet a nagy sietségben otthon feleltem.

Visszamentem a zsebkendőért.

Ném a kanapén feküdt. Ugy látszik aludt is, mert törilgette a szemét, mikor beléptem. Nem csoda; fiatal asszony meg-érzi a korán kelést.

— Adj nekem egy pár zsebkendőt szí- vem! — mondam vidáman, feledve az iménti szóváltást.

— Miért kettőt?

— Az egyikkel a Süntés Miska csókjait letörilgetni. A bolondos fiu a nyakamba esett és összevissza csókolt. Igen szeret.

— Hát már csókoltok? Akkor hármat adok.

Most már én kérdeztem tőle:

— Miért hármat?

— A harmadikkal a fejedet bekötni est- vére, ha be találják verni.

Osszefacsarodott a szívem. Az én fejemet beverni. Egy lelkesztél! És ezt egy lel- készné mondja. Én nekem mondja ezt az én nóm. Isten látja lelketem, szeretem szegényt — szívet teljességéből: de ha újra kellene nősülöm, nem venném el. Nem tud banni a néppel. Hiszen ő lássa, ha kevélysége miatt meghül irántam a nép bizalma.

Visszafordultam. Nem kell a zsebkendő sem kettő, sem egy. Majd lesz Firdinél.

Az ajtót kissé indulatosan csaptam be, hogy a kis Elemérke felsikoltott. Nem tudom, ebből is mi lesz az olyan nevelés után, a mit az anyjától kap. Szerencse, hogy nem leány; így legalább némileg helyrehozhatom a mit az anyja ront rajta.

Indulás előtt az ünnepély programját röviden elmondottam a nép előtt. A gőzhajó állomáshoz megérkezvén félkörben fogunk sorakozni. Én állok középen a bíróval és Honi Péterrel, ki a helység zászlóját fogja tartani. Jobbkézfelől állanak szilvási választók, balra az apátházaiak és retkesdiek. Mikor a képviselőjelölt a gőzösből kilép, az egész nép elkiáltja: „Éljen Hóhegyi Zuárd képviselők.” Ekkor én előlépek, üdvözlő beszé- det mondok, melynek végével az éljenzés ismételtetik. A jelölt ur erre válaszolni fog, a mi ismét lelkes éljenzéssel fogadunk.

Akkor négy választó polgár, t. i. egy retkesdi, egy apátházai és két szilvási polgár fölemelik a jelölt urat, s ünnepélyesen bemutatják a népek. Azután kibontatik az ajándékba hozott zászló; annak hegye a helység zászlója hegyével összeérintetik, mely ünnepélyes tény után mindkét zászló előttem meghajtatván, én egy rövid szónok- latot tartok, s berekesztésül megáldom.

Miska — mióta a hüvöstől megmentet- tem — mindenütt körülöttem söntörgött. Először azt a szerencsét kérte ki magának, hogy ő emelhesse föl a „Zuáv”-ot. Mikor ezt megkapta, másik kívánsága támadt. Min- den áron a mi kocinkra akart szerkeződni a csutorájával. Ő — ugymond — nem ma- rad el az ő megváltójától. Most már megvál- tójának nevez.

Azonban ez a nagy közelség mégis ké- nyelmetlen lett volna, s a Simon-bíró miatt bizony be is következik, mert egy szóval sem mert neki ellent mondani. Akkor aztán forgathatom a csutorát Kókényvárig. Megint nekem kellett elővenni a diplomáziát.

— Az nem lehet, Miska fiam. Te Honi Péter urammal fogsz tünni egy kocsin. Ket- ten fogjátok a zászlót tartani váltogatva, mert Honi Péter uram bizony megunja egy maga.

— No jól van! Így már jól van! nyu- godott bele a felvilágosodott Miska. — Hát adja ide perceptor uram, majd én viszem a falukban meg a kókényvári utcákon. Ki- gyelman meg a sikon; így nem fárad el ki- gyelman.

Vágtatva mentünk ki a falun. A népség hujjalkolt. A fiatalság szép magyar nemzeti dalokat dalolt. Zászlónk lobogott. Mint a koszorús népköltő mondja:

Zászlóinkat a keleti
Szellő vigan lebegteti . . .

Hadd lengjen. Szinte látszik rajta, hogy ma- gának is jól esik. Hisz oly sokáig pihent a padláson. Folyvást pattog a szélben, mintha pörölne vele, miért fuj nyugot felé. Miért kívánkozik ki ebből a hazából.

Alig mentünk két dülönyire, meg kellett állapodnunk Miska harsogó vezényszavára. Havóh!

Ezt a hót a lovak is ismerik már, s a kocsisember „hozzád”-ra fogja a gyeplőszíj- jat, hogy a más saraglyájában kárt ne te- gyen. Meg kell állani.

A kocsiak magam bajjal megállapodtak. Miska lepöndörödött s hozzám futott csu- torájával.

— Mit is mondtak a kabai asszonyok, szent atyám?

— Bizony csak nagy ördög vagy te Miska! — mondam, s propter tessék-lássék fölhajtottam a csutorát.

Azután a bíróhoz fordult.

— Megkövetem bíró uramat, ha nem utálja kigyelman. . .

— Köszönöm Miska, nem szoktam éhomra. Nem ám a dőlty, meg a gög. Gondoltam magamban. Szinte megsajnáltam szegény Miskát, a kit az elutasítás mélyen megszo- morított.

Miska több ízben is ismételte a Havóht Retkesdig. Végre unni kezdettem s megfo- nyogtam, hogy ha még egyszer ismétli, nem fogom neki megengedni, hogy a jelöl- tet ő emelhesse föl.

Nem is tette többet.

Hanem a bírónak is adtam egy kis lecz- két utközben, miért hagyja mindig én rám az ilyen kellemetlen kötelességet, s mért nem tudja Miskát illő korlátok között tar- tani? Nem ugyan durva erőszakkal, hanem szelid komoly méltósággal párosult finom eszélyességgel. Azt felelte rá, hogy hiszen azért van Mózes mellett Áron.

Igaza van! Csakhogy a rendért Mózes a felelős, Áron pedig csak a szellemért.

Oh az a prudentia pastoralis! Beh nagy kár, hogy az ilyen falusi bíró azt sem tudja, mi fán terem. Pap is van elég, a kire bizony sok rá férne belőle. A mint mindjárt meg- látjuk.

(Folyt. köveik.)

Az erdélyi székei szombatosok.

— Adalék a hazai történethez. —

II.

De ideje máre sajátosság felekezetenek eredetét s első történeti nyomait fölkeresnünk.

Irott emlékek e részben sem hazai, sem kül- földi történelmi forrásokban nincsenek; logfolebb apró jegyzetek pl. Haller Gábornál, Kemény János emlékirataiban s itt-ott régi levelekben. De ha ezeknek hinnénk, azt kellene mondanunk, hogy a szombatoság születése után azonnal el is enyé- szett, s a napvilágot egy évtizedig sem látta, ha- nem alapítójával együtt örökre s teljesen megszűnt.

Pedig előttünk áll a tény; hogy létezni ma is, harmadfél száz év mulva, és ha aránylag kevés számu egyénekben is, de úgy látszik, szívós s egy hamar és még jövő nemzedékekben át is egykönnyen ki sem irtható életel.

De ha irott kutfók s történelmi források nem tudnak is rólok, van azért módunk vizsgálódni eredetük s történelmük körül; ők maguk: élő em- lékei multjoknak, hű őrzői hagyományainak, me- lyeket az apák korán átszállítanak gyermekeikre, úgy hogy a nyolcz-tíz éves gyermek már jártasabb a szombatoság s kivált Pécsey Simon történetében,

mint a mi gyermekeink akár a keresztényiség, akár Magyarország alapításának, Jézusnak vagy Ár- pádának s szent Istvánnak történetében. És a mi több: e hagyományokból s azok körüli történelmi ismereteikből a szombatosok legkevésbé sem csinálnak titkot. Fogj el akárhol az utcán egy nyolcz éves szombatos gyereket s egy pár krajczárért annyit beszél neked Pécsey Simonról, a mennyit csak akarsz, még szerelmi kalandjait, második ne- jével, a szép Eszterrel, is el tudja mondani, apja pedig, az öreg szombatos, egy kupa*) lisztért, a felekezeti esküdt titkain kívül (minők: a törvény- könyv holléte, az épen akkori rabbi neve, a templom- nak használt házuk stb.) mindent kész elbeszéli. Könyveik tartalmát sem titkolják el előled; mert a törvénykönyv, másolatban, valamint énekes s imakönyvek, minden valamire való szombatos há- zában s imádkozó sekrestyéjében megvannak; ők abból neked idéznek, erősségeket hoznak föl, vi- tatkoznak belőlük vett érvekkel, bár a könyveket kezdedre nem adják. Szombatoságukat nem tagad- ják, s nem annak eltitkolása végett, hanem csak azért tartoznak valamely más felekezethez, mert a törvény s a hatóság nem türi meg, hogy mint szombatosok, tehát be nem vett felekezeti tagjai, nyilvános isteni tiszteletet tartsanak. Sőt azt sem tagadják el tőled, hogy a Pécsey Simon eredeti törvénykönyvéhez hogy jutottak. Csak a jelen szá- zad első negyedének vége felé hozta azt hozzájuk Bözöd-Ujfaluba egy újszékeli 84 éves agó nő, ezt mondván: „én — ugymond — falumban végső maradéka vagyok a szombatosoknak, e könyvet atyáimtól s hitsorsosimtól öröklölve, híven meg- őriztem; most halálom közeleg, s ott már nincs senki, a kinek átadhatnám, elhoztam nektek, visel- jétek gondját!”

Az itt következő adatok ezek szerint közvet- lenül a szombatosok elbeszéléseiből vannak me- ritve s összeállítva; de igazságuk mellett szól az, hogy a történelemnek biztos forrásokból ismert s megállapított egyéb tényeivel nem ellenkeznek.

Pécsey Simon, kiről szombatosaink mint egy második Mózesről, majd némi isteni tisztelettel emlékeznek, Kemény János följegyzése szerint magyarországi, pécs-városi születésű volt. Ha ez adatot elfogadjuk, s pedig mással nem b'unk eredete fölül, csak b'ámulnunk kell, hogy míg arról sehol sem találunk emlékeztet, hogy Magyaror- szágon valami birtoka lett volna, bizonyos, hogy Erdélyben nem kevesebb, mint hetven, sőt hetven- két falu földesura volt. Öröklötte-e? szerezte-e? adományban nyerte-e? meg nem mondhatjuk, né- melyek állítják, hogy mielőtt főhivatalokra s gazdagságra jutott volna: szent-erzsébeti iskolá- mester lett volna. Ma falusi mester, holnap hetven falu földesura! Szombatosaink ez ellentétet élesen kiemelni s isten rendeléséből esettnek állítani el nem mulasztják; s dicsekedve emlegetik, hogy miután ő az unitár hitről a szombatoságra lépett át, és fölveül hitvallásának azt tette, hogy isten- nek választott nemzete nemcsak a vérszerinti zsidó, hanem mind az (bármely nemzetségből való legyen is), a ki a Mózes törvényét követi és megtartja, — s miután a szombatoságot a maga hetven falujának addig mind unitár népe között hirdetni és terjeszteni kezdé, hogy új hitének jövőjét is biztosítsa, a szent-erzsébeti és nagygyermei unitár iskolákat, ez utóbbit a derék és emelkedett szellemű Sárosi Mihály vezetése alatt, szombatos iskolákká alakította át s dúsan ellátta, adomá- nyozta.

Mielőtt még ezek történetek volna, Pécsey Si- mont a katonai pályán találjuk, és pedig Bocskai István fejedelemnek kedves csapatvezére minősé- gében. Hogy polgári tekintélyvel is birt a katonai mellett; mutatja, hogy az akkor (a mostanál sokkal népesebb) unitár felekezeti kebelében előnik tisztelet viselt, s mint ilyen, a fejedelemnél való be- folyásával kieszközölte, hogy felekezeteinek imént elvett szabadsága az isteni tisztelet szabad gyako- rlatára, sőt előglalt templomai is mind vissza- adassanak. Báthori Gábornak a fejedelemségre léptével azonban, 1608-ban lemondott a katonai pályáról, s neje, Kornizs Ilona azon évben meg- halván, Pécsey Simon addig oly buzgónt követett hitétől egyszerre elfordult s visszatért a katolikus egyház kebelébe, és az unitarizmusnak pártfogójából, egyszerre illdözőjévé vált, a mit bizonyít az is, hogy a szent-demeteri unitáriusok templomát akarván építeni, annak az egész faluban helyet nem engedett, minél fogva kénytelenek voltak a falun kívül építeni, a hol ma is áll. Hitében való ingadozása s végletrelelelre lépése azonban itt nem állapodott meg. Egy véletlen találkozás.

*) Egy kupa: két itcze (egy pint.)

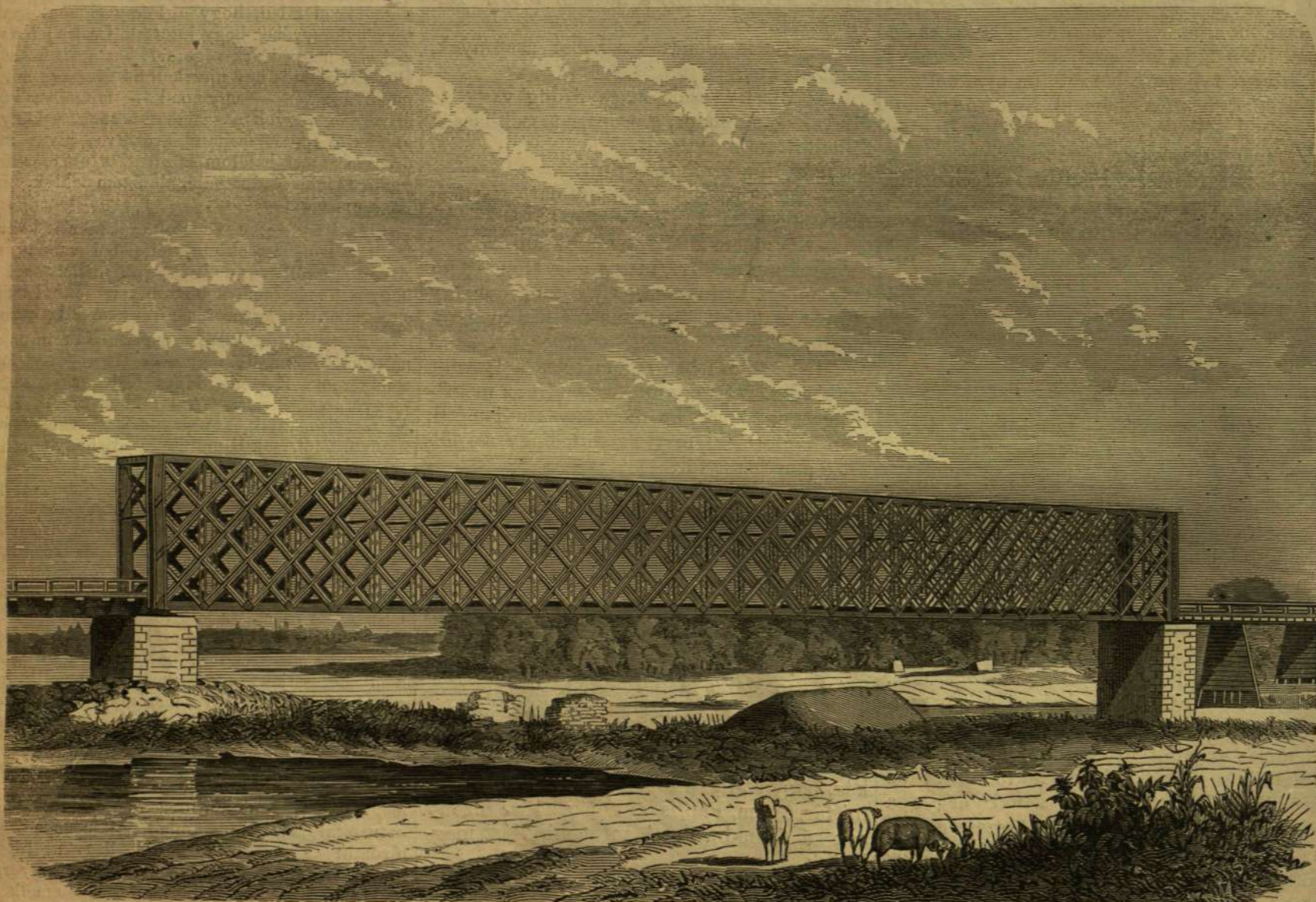
mely szive játékába, a leghatalmasb tényezőt, a szerelmet is bevonta: új fordulatot ada életének.

A maros-vásárhelyi temetőben volt, egy népes temetés alkalmával, hogy Pécsy, a római hitre térő, özvegy s negyvenes Pécsy Simon, Esztert a szép zsidó leányt megpillantá, sőt azzal egyszerre, majdnem véletlenül, közelebbi ismeretségbe jött. Történt ugyan is, hogy Pécsy, a temetőben, egy katolikus barátja sírkövének látásán, melyről ellenséges kezek a keresztet letörték, oly dühös haragra lobbant, hogy a kegyelet szent helyén kardot rántana s már-már botrányt idézne föl, midőn egy szelid női hang csillapulásra inté. Eszter, egy sáromberki dúsgazdag zsidó bérlő leánya volt az, ki talán elbűvölve Pécsy büszke tartása, férfias alakja és tekintete s nagy fensőbb-sége által, őt egy rá nézve balfordulattal végződhető összeütközésből akará kiragadni. A leány bája, szemében a keleti tűz, hangjában az olvadékony erő, nem kisebb büvöletet gyakorolt viszont a büszke főrra. S Pécsy szelidülve dugá vissza hüvelyébe kardját, visszavonulóra még valamit morgogott megajándékozó vizsgálatról s vizsatorlásról, azzal karját a szép Eszter karjaiba

meretségekét. Pécsy háborgó szívet ment emeletes palotájába s nyugtalanul tölté a nap hátralevő részét, még nyugtalanabban az éjt. Esztert is hasonló sors várta otthon. Szállásukra érve, kisérői elmondák atyjának, a miket láttak, s a vén zsidó haraggal és ijedelemmel tölt el, hiréből ismervén a hatalmas, indulataiban fékezhetlen s szándékai kiviteleért eget-földet kivívni kész Pécsy Simont. A jelenetet, mely apa és leány közt fejlődött, felesleges leírunk; elég, hogy Eszter módot talált az éj folytatában értesíteni egy hí cseléd által Pécsyt, hogy még hajnal előtt haza Sáromberkére viszi őt atyja, s onnan pár nap múlva ki Nagy-Váradra, hol bizton és rejtve legyen Pécsy incselkedéseitől addig is, míg utált (most már utált!) vőlegénye érte jőne Lengyelországból.

Pécsy gyorsan számot vetett magával s elhatározását ugyanazon hírnök által tudatta Eszterével. A hajnal közelebb volt már, mintsem addig sikeres intézkedéseket tehetett volna. Egyelőre hát el kellett szalasztania a leányt, de megízente neki, hogy Váradra vitésében ne ellenkezzék, az uton meg fogja szabadítani.

sáromberki uton, a nélkül hogy az erdő legsűrűbbjét, melyet hadi művelete teréül kiválasztott, tullepte volna. Az erdő csöndes és az éj sűrűben meglehetősen sötét volt; az idő hosszának tetszett a várakozónak türelmetlenségében hihetetlennek tartotta, hogy a hajnal még sem akar szürkülni. Végre szürkült mégis s a hajnal hasadtával megjött a várva várt zsákmány is. Az uton jól elzárt borított kocsik közeledék, néhány lovastól kísérve, Pécsy a bokrok árnyába vonult, s mikor az utazó társaság már egészen közelebe ért: egyszerre rohanta meg azt fegyveres szolgálival. A kocsis lovas kísérői közt két rabbi s még néhány zsidó volt, kik a támadásra — melynek természete felől alig lehettek kétségben — szintén fegyvert rántottak s ellenállást kísértettek meg. Pécsy saját kezével vágta le az egyik rabbit, s a kísérők közül is egy pár elesvén, a másik rabbi — ki a társaság vezetőjének látszott — megadta magát, mire az is befolyással lehetett, mert a megtámadott kocsiból női jajveszék hallatszott s a függöny szétnyilván, Eszter — kit a mellette ülő nőcselédnek hasztalan igyekeztek visszatartani — kiugorva, segítségért kezdte kiáltani, de úgy lát-

Alföld-flumei vasút: Algyői vashíd.

fűzven, a fölzarvat sokaság bámuló sorai közt utat tört magának s hölgyével együtt eltávozott.

A szerelem, ha lángja egyszerre lobban föl a szenvedély erejével, gyors gyújtogató. S Pécsy és Eszter alig haladának néhány utcán keresztül, már a szerelemvalláson is keresztül estek; ismerték egymás nevét, viszonyait, egész életét; s Pécsynek azt is meg kelle tudnia, hogy a szép Esztert gazdag atyja egy még gazdagabb lengyelországi zsidóval jegyezte el, akarata ellen s ismeretlenül, kihez azonban ő csak kényszerítve mehet. „Jegyesd hiába gazdag, — mondá Pécsy, — nem gazdagabb mint én; s ha atyád csak gazdagságra néz, engem szívesebben vállalhat vejeinek!” Ez azonban kétszeres blasfémia volt: a kereszténynek zsidó leányt venni el, tilalmas utálatosság; s a zsidóval föltenni, hogy leányát keresztényhez adja, ha király volna is, képtelenség volt.

De az új szerelmeseknek nem volt idejük ez ellentéteket egyeztetni s valami határozott tervet állapítani meg, mert a szép Esztert a temető-utca végén több zsidó hitsorsosa várta s vette át a hatalmas főrről, gyanusan nézve fejlődő is-

Hazatért báb szent-demeteri kastélyába, hogy készületeit terve kivitelére megtehesse. S harmadnap estenden, erős kísérettel a vásárhelyi uton látjuk őt. Maga szorosan zárt födeles kocsiban ült, szolgáló személyzete pedig lóháton jött utána, de számára is két czifrán szerszámozott háttas paripát vezettek. Este lett, mire a városhoz értek, de meg sem állapodva, csak keresztül hajtottak rajta, s ki a Szentgyörgy-utcán a Sáromberke felé vezető országútra. Nemsokára az erdőhöz értek s Pécsy kiszállt kocsijából, és azt, kísérete nagyobb részével a fák sűrűjébe, az országúthoz elég közel, rejtette el, maga pedig lóra ülve, csak néhány szolgától kísérve, az ut mentében, csöndes lépést kezdte tovább haladni. Erősen föl volt fegyverkezve maga is, kísérete is; és nyilván volt, hogy mindenre el van szánva szenvedélyes vágya kielégítésére. A mit azonban várt, az egyre késett még. Hisz nem is volt bizonyos, vajjon azon éjen jönnek-e? Csak valószínű, hogy a leány elrejtését hosszú időre nem fogják halasztani. Lesbe állított kíséretétől, melynek közelépsére szüksége lehetne, nem akarván messzire távozni: saját nyomain vissza-visszatért s meg ismét előre haladt a

szik, inkább megtámadójánál, mint védőinél volt menekvést keresni hajlandó.

Pécsy eldobta fegyverét, melyre nem vala többé szüksége, mert ezalatt már az erdőben elrejtett kísérői is a harc helyére szittek s ellenség nem volt már, az Eszter kísérete le lévén fegyverezve, és ölébe ragadá a szép zsidó leányt. „Nem akarok” — mondá a még életben maradt rabbihoz fordulva — „erőszakot gyakorolni; csak a leánynak akarata ellen Váradra hurcoltatását akarám meggátolni. Én Pécsy Simon vagyok, a fejedelem korlálnoka s jelenleg szent-demeteri kastélyomban időzöm, hova ezennel visszatérek. Most vidd a leányt atyjához vissza, s holnap délig mindháromatokat: téged, a leányt és atyját, elvállal kastélyomban. El ne maradjatok, mert látjátok, hogy kezem elég hosszú elérni titeket, ha szökni akarnátok!” Azzal elbocsátá a leányt, ki kebelén csüggött s egy parancsoló tekintetet vetve még az elképedt rabbi, lovára ült és szolgálival együtt elvágtatott az uton, melyen jött vala, Vásárhely felé. (Folyt. követc.)

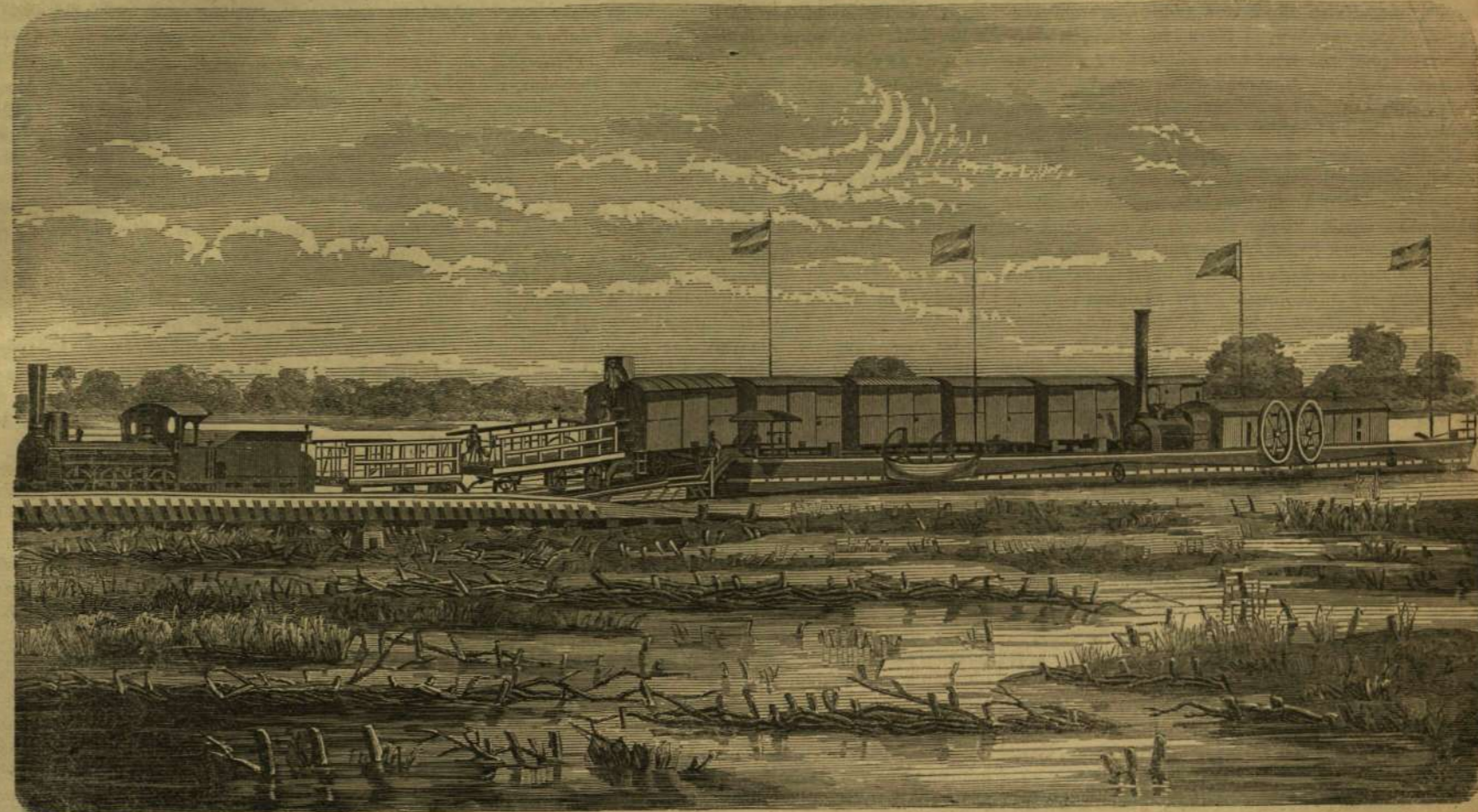
Az algyői vashíd és a gombos-bogojevai gőzkomp

az alföld-flumei vasút vonalán.

Aligha van vasúti vonal, mely oly nagy mérvben élvezné a magyar ember rokonszenvét, mint az alföld-flumei. A tiszai síkság egyik végé-

csak egy része van kiépítve Nagyváradtól Eszterket át Villányig, s ezen 51,8 mérőöldnyi utat 1871. évi szept. 14-én adták át a forgalomnak. A még hátralevő részre most készülnek a szerződéseket megkötni. A társulat mult év jun. 3-án tartotta első közgyűlését s a kezelésre vonatkozó adataikat az ekkor megjelent kimutatásból meritjük.

több nyílású hidat építettek volna, elhatározták csupán egy-nyílású hidat építeni, melynek szélessége kétszáz méter (egy méter = 3' 2") és e tekintetben talán Európa egyik legszélesebb egy-nyílású hídja. Ebből magyarázható ki tömör és monstrozus szerkezete. Az algyői vasúti hidat a Tiszán fölülről lefelé számítva már az ötödik vasúti

Alföld-flumei vasút: Gombos-bogojevai gőzkomp. (A vasúti vonat betoálása a kompra.)

ről indulva ki, végigvonul az „arany kalászszerű ékes rónaságon,” a magyarság e valódi bölcsőjén, átszelve a Tisza és Duna hullámain, az ország déli részén futja pályáját, hogy majdan, ha teljesen elkészül, magába karolja a négy folyam árjától ön-

A vasút ügyének műszaki részét Nasaluhács Lajos hazai mérnök vezeti, üzleti része pedig Wahl Albertre van bízva.

A mint a vonat Nagy-Váradtól délnek Szeged felé kanyarodik, Algyőnél halad át a Tiszán. A

hid, és mint ilyen hadi szempontból is figyelmet érdemel.

A második érdekes pont e vasút vonalán ott táruul az utazó elé, hol a vonat a Dunához ér. A XIX-ik század modern Charonja várakozik a dű-

Alföld-flumei vasút: Gombos-bogojevai gőzkomp. (A komp a Duna közepén.)

tözött földrészeket, összekösse hazánk kellő közepét a tengerrel és a tenger által a nagy világgal. Mig e vonal ki nem épül, addig hazai tengeri kereskedésről hiába álmodozunk. A közmondással vált „tengerre magyar” jelszó csak ekkor válhat testté és vérré. Azonban a hosszú pályának még

rakoncátlan folyam sok fejfájást okozott az építőknél. Rendes mélysége harmincz egész negyven láb és gyors folyású sodra, hova épen a hid egyik lábát kellett volna helyezni, sok költségeskedéssel fenyegeté a vállalkozókat, ha merész gondolattal tul nem tesznek az akadályokon, s a helyett hogy

börgő kocsikra, hogy átszállítsa azokat a tulsó partra. Hej, ki hitte volna, hogy az öreg révész, ki pénzért és szép szóért egyaránt tette a tul partra a bujdosókat s a szerelmeseiket, ily alakban fog föltámadni, ujja születni. Napjaink sokban hasonlítanak a középkorhoz, a pánczélos, tájétköz

paripa a mozdony alakjában tűnik elénk, a mint szikrázó zemei az ében káprázató fényt lövellnek, s a galambpostánál sokkal gyorsabban röpködnek, s a kedvesebb levelet a távra sodronyain.

A gombos-bogojeva-erdődi gőzkomp, mert ezt akarjuk a modern Charon alatt érteni, hazánkban eddig az egyedüli ilyféle mű. A gőzkompok ily szerkezete a Rajnán talált elsőben nagyobb alkalmazást, ugyanis az élénk kereskedés, személyforgalom szükségessé tette a Rajna két partján elterülő vasuti hálózatoknak összekötését, egybe kapcsolását. Hidépítésére azonban a kormány valószínűleg politikai okokból nem adott engedélyt, oly mértékű kellett tehát gondoskodni, mely szerint, hogy magyarosan fejezzük ki magunkat „a kecske is jóllakék és a káposzta is megmaradjon.“ S így jötték létre a gőzkompok, melyek a közlekedést a két part között föntartják és e mellett, rendkívüli esetek beálltával, a két part még sincs maradandólag összekötve. Eddigelé a Rajnán három helyen van ily gőzkomp-átjárás: Griethausennél, Rheinhausen mellett, és legújabb Bónánál, melynek mintájára a gombos-bogojevai is épült.

Hogy miért építettek Gombos és Erdőd közt kompot és nem állandó hidat, arra több ok működött közre, nevezetesen az állandó áthidalás költségei tán egy pár millióval haladták volna meg a komp fölállítását; továbbá a hid építése legalább is négy évet vett volna igénybe, míg így egy év alatt teljesen elkészült az egész; végül hadi szempontból nem tudták oly gyorsan elhatározni, hova lenne legelőszérűbb állandó hidat rakni, s míg talán a kérdés fölött a vita véglegesen előd, addig a komp is megteszi tökéletesen a szolgálatot.

A gőzkomp berendezése a következőkön alapszik. A kocsikat be kell tolni a kompa, át kell szállítani a tulsó oldalra és a másik oldalon a kompról újra ki kell huzni a száraz földre. Midőn a vonat a parthoz ér, két külön e célra készült mozdonyt fognak a kocsik háta mögé, de nem közvetlenül, hanem a személyszállító vagy terhes kocsik és a mozdony közé még két, külön e célra szolgáló kocsi van bekapcsolva. A mozdony most hátulról betolja a kocsikat a kompa, maga azonban kívül marad és a két segédkocsit is visszahuzza. A komp megindul és átér a tulsó partra, hol hasonlólag ilyféle mozdony és két segédkocsi huzza ki a vonatot.

A komp nem megy egészen a parthoz, hanem orrával és a vizállás szerint főlebb-alább tolható hidláshoz támaszkodik. A mint e hidlás a komppal érintkezik, némi emelkedés, s így az összekötő sínnek két oldalt lejtősen hajlanak a komp és a part felé, hogy megfutatomás nélkül lehessen a kocsikat a hajóra szállítani. De épen ebben rejlik annak oka, hogy a mozdonyok nem lehet a hajóra menni, ugyanis ez emelkedés mindkét oldalról olyan, hogy a mozdonyok egyszerre csak négy-négy kerekre fekszik meg rajta, míg kettő mindig a levegőben lóg, tehát hat kerék helyett négyre nehezedik minden súly és ennek következtében törés támadhatna.

A part a vaspályásnak magasságáról a vízbe mélyedő lejtőve van alakítva, hogy a legalacsonyabb vizállásnál se akadjon fenn a közlekedés. E végre czölöpöket vertek mélyen a víz alatt is a mederbe s ezek segítségével (deszkákra és szálfákra) búvárok erősítették meg a síneket.

A komp mozgása nem lapátos kerekkel történik, mint a közönséges gőzhajóknál, hanem egészen más elvre van alapítva: a kapaszkodó vagy kukázó hajózás elvére. Már régóta szokásban volt a hajósoknál, ha terhet vontattak, hogy egy ladikkal, melyben kötél volt elhelyezve, bizonyos távolságig előre mentek, ott a kötélet valamely fűhoz vagy tuskóhoz erősítették és e kötél segítségével magukat feljebb vontatták, és e mindaddig ismétlődött, míg a kitiűzött czölőhöz nem értek. Ez eljárásí motot iparkodott a tudomány kizsákmányolni és pedig mint a legújabb eredmények föltűntetik, szép sikerrel. A két állomás közé, hol ily hajókat akarnak vontatni, vasláncot vagy vashuzal kötélet bocsátanak alá a vízbe. A fölvonáslandó hajón egy gőzgép hajt egy nagy dobort vagy vájkós kereket, mely köré a vízben fekvő láncot vagy sodronykötélet körülesavarják, hova a láncot vagy huzalkötélet a komp orrán vagy oldalán levő csiga vezeti, és ismét egy ily csiga vezeti vissza a vízbe. Ha most a dobort gőzerővel forgatjuk, akkor a láncnak, illetőleg huzalkötéletnek új és új része tekerődzik föl a dobra, illetőleg a vájkós kerékre és a hajó vagy komp ez által halad előre.

Tudom, kérdezta t. olvasó, mire való ez a bonnyolódott szerkezet, mikor gőzre így is, úgy is szükség van, nem lenne-e okosabb mindjárt kerekkel, szóval szokott módon szerkeszteni a hajókat? És épen ez azon kérdés, mely elsőseget nyújt az ily kapaszkodó hajózásnak a rendes hajózás felett. Sokkal csekélyebb erővel, sokkal nagyobb utat vagyunk képesek megtenni ugyanazon idő alatt, mint a szokott hajózásnál. Az ellenállás, kivalt a víz ellenébe, a hajóknál oly nagy, hogy őríási erőre van szükségünk annak legyőzésére; az által hogy a hajó valamely szilárd testhez erősen kapaszkodik, ez ellenállás legnagyobb része megsemmisül. A Rajna vizeséseiben, hol közönséges hajó az ár ellenébe csak a legnagyobb erőmegfeszítéssel vagy épenességgel nem képes áthatolni, a kapaszkodó hajók minden nehézség nélkül csúsznak fölfelé. Különösen terhes hajókra oly czélszerűnek bizonyult be e mód, hogy Európában a Rajnán kívül számos folyón, nevezetesen az Elbén, nagyban alkalmazzák. Hazánkban a Dunán Pozsony és Dvény között nagyobb távolságban és Gombosnál, illetőleg a gombos-bogojevai s az erdődi vasutállomást összekötő gőzkompnál van e kapaszkodó hajózás alkalmazásban. A mint hallottuk, az osztrák Duna-gőzhajózó társulat Bécsőtől egész Orsovaig ily huzalkötélet akar fektetni a Dunára, s ha ez létesülne, ez volna e tekintetben a legnagyobb szerű vállalat az egész világon.

A sodronykötél, mely az igénybe vétel nagysága szerint különböző vastagságu (két, egész három hüvelyk átmérőjű) lehet, számos, 36-tól egész 72 szál huzalból van összesodorra, az egyes huzalkötélagak közepében kenderkötél van, hogy hajlékonyabb legyen.

A gombos-erdődi kompnak nemcsak át kell haladnia a tulsó partra, hanem egyesenes kell áthaladnia, úgy hogy a vonatot azonnal ki lehessen huzni. E célra hasonlólag egy sodronykötélet használunk, mely a kompnak az ár ellenében fekvő oldalán van a vízben horgonyokkal, s az ezekhez foglalt lánczon függő karmókkal megerősítve. E horgonalaku képesek úgy vannak szerkesztve, hogy a kötél mozgását nem akadályozzák s a kompnak egyik partról a másikra lehetőleg egyenes vonalban átjutását biztosítják.

A komp mozgására egy második gyengébb kötél szolgál, mely másfél öl átmérőjű vájkós kerekre tekerődik föl és a komp végén ismét visszaszáll a vízbe. E kötélet körülbelül nyolczvan mázsányi súly tartja feszültsében.

A komp vasból van, fedélzete lapos, melyen két sín van megerősítve. A jármű horgonyokkal, gépezettel, lámpákkal haranggal, és jelző készüllettel, stb. tökéletesen el van látva. Hogy a kocsik a kompról ne le szaladhasanak, igen czélszerű és könnyen elmozdítható úgynevezett ütőkőző készülékeket alkalmaznak mindenik oldalán.

Az átmenetel a Dunán, mely ezen a helyen 1500 méter széles (közül 800 öl), hét, egész tíz perczig tart, azonban ha az előkészületeket is számba vesszük, melyeket a két, egymástól mintegy 1/3 mértföldnyire fekvő állomásnál kell végrehajtani, félórát időt számíthatunk egy átkelésre. Reá fél egyszerre a kompa 9, egész 10 terhes vagy nyolcz személyszállító kocsi. Egy kocsi saját súlyán kívül kétszáz mázsa terhet lehet rakni, tehát átvisz a komp a kocsik súlyán kívül egyszeri fordulásra mintegy kétezer mázsát s mivel huszonegy óra alatt megy nyolczszor fordulhat, minden 24 órában 80 egész 100 ezer mázsát szállíthat egyik partról a másikra. Hadi szempontból tekintve, egy kocsi negyven embert számítva, átszállít egyszerre háromszázat, tehát egy nap alatt mintegy tizenegyezeret, s így nagy erőmegfeszítés mellett fölviheti egész huszezerig, sőt még tovább.

Lássuk már most a tényleges eredményt a kimutatás nyomán. A gőzkompot 1871. évi május 23-án vették használatba. És azon év végeig tett 2349 fordulást, és átszállított 9295 kocsit és 1.329,862 mázsa súlyt, bele értve a kocsik súlyát is. Egy-egy fordulásra tehát átlagosan esik négy kocsinak az átszállítása.

A kompszolgálát 24 órai működésének legnagyobb eredményét 1871. évi december elsején érte el, a midőn 164 kocsi 28 fordulással szállított át, működése azonban minden nehézség nélkül 600 kocsig, sőt azon túl is fokozható.

A komp átkelésének szolgálatai e hat hónap időre 12,617 forintnak rugtak; és került átlagosan egy-egy fordulás üresen vagy	5 frt 28 kr.
egy-egy kocsi átszállítása	1 frt 35 kr.
1000 mázsa átszállítása, beleértve a kocsik súlyát is	9 frt 48 kr.
vagyis egy mázsára esett	— 7/10 kr.
ha azonban a kocsik súlyát ebből levonjuk, akkor került egy mázsa teher átszállítása majdnem 4 krajczárba.	

A rajnai gőzkompnál Rheinhausenben egy-egy fordulás költsége 2 frt 26 kr., egy-egy kocsi szállításának költsége pedig 37 krajczár.

A rajnaival szemben a bogojevai kompnál a magasabb költség a járás nagyobb hosszúságában, a forgalom csekélyebb voltában és a szén magas árában leli magyarázatát.

A tulajdonképeni jégzárási idejét kivéve, e gőzkomp rendszeren az egész éven át közlekedik.

Tudvalevőleg Magyarországon a legridegebb és legtarosabb telek között sorolándó a tavali (1871. évi) tél, és a végrehajtott kísérletek kimutatták, hogy álló jég idején is, ennek átmetszésével, a komp közlekedhetik, s a jelen, már begyárolt személyzet mellett legkedvezőtlenebb esetben a fenakadás csakis napokig tarthat.

Szóval e komp az egyvágányú alföld-fiumei vonatoknak tökéletesen megfelel, sőt még tiszser oly forgalmat is kibír, mint a jelenlegi.

Mint az idej kimutatásból kitűnik, az egyes fordulásokra és mázsára eső költsége a forgalom emelkedése folytán fölnöyire olvadtak le.

Egy ily gőzkomp előállításának költségei függnek a helyzet minőségétől. Maga a felszerelt komp körülbelül 28 ezer tallérba kerül. De a talaj-munkálatokkal, az állomásokkal, a folyó két partján négy-ötzör ennyire is fölruhát.

Egy-egy átjárásnál rendszeren több gőzkomp közlekedik, így Griethausen mellett kettő, Rheinhausen mellett négy; Bogojevánál kettő van, de eddigelé egy is megteszi a szolgálatot.

Mellékelt képeink közül az egyik épen a komp elindulását jelzi, a másik azt a folyamatban szereplő előt.

Kvassay Jenő.

A tudósok száma és származása.

Egy svájci természettudós, Candolle Alfons közelebb megjelent művében *) több érdekes kérdés közt azt is fejtegeti, hogy a nemzetiségnek, születésnek, vallásnak, társadalmi állásnak milyen befolyása van a tudományra, főleg a tudósok képzésére. És ezt érdekes statisztikai adatokkal fejtegeti, bizonyítja. Természetes, hogy itt az lenne az első kérdés, hogy ki a tudós? Candolle a tudós név alatt nem ért tanult embereket, kik sokat tudnak, hanem csak olyanokat, kik a tudományt előbbre vitték, s csak a természettudományok, csillagászat, geologia, számtan stb.; szóval, az exact tudományok művelőit veszi számításba. És azt sem akarja önkényesen meghatározni, hogy ezek közül ki a tudós, hanem fölveszi alapul azt, hogy Európa legnevezetesebb három tudományos társulata: a londoni királyi társaság („Royal society“), a párisi és a berlini tudományos akadémia a legilletékesebb ezt elhatározni; tehát ő csak azokat sorolja föl, kiket e három akadémia tiszteletbeli, levelező vagy külföldi tag ezim az idegen tudósok közül tagjainak választott.

Természetes, hogy e számítás nagyon hiányos, mert először mindenik akadémia csak bizonyos számú külföldi tudósokat vesz föl sorába (a párisi 8 külföldi tagot és 100 levelezőt, ezek közt 40—70 idegen tagot, a berlini 16 külföldit, de ezek közt némek is vannak, míg a „levelezők“ közt vannak idegenek, a londoni 50 külföldit); továbbá az akadémiaik választásaikban elfogultak is lehetnek; de így is sok érdekes összehasonlítást képes Candolle fölmutatni.

Igy a párisi tudományos akadémia 1666-tól 1872-ig 94 idegen tudós tagja volt. Levelező tag pedig az 1750, 1789, 1829 és 1869-diki lajstromok szerint 212.

A londoni akadémia 235 és a berlininek 195 idegen tudós levelező tagja volt.

Tehát, mint látjuk, e számok meglehetősen összevágának és elmondhatjuk, hogy körülbelül 200 világhírű természettudós volt, illetőleg van még életben, kik a tudományt előbbre vitték és a külföld elismerését is kivívták.

De még érdekesebb kérdés az, hogy milyen származásúak voltak a tudósok? Candolle úgy találja, hogy a francia akadémia 1666 óta 92 külföldi tudós tagja volt és ezek közül 37 volt előkelő származású vagy gazdag és ezek közt Genf, Frankfurt és Hamburg, tehát a régi szabad városok adtak legtöbbet. Közép osztályból való volt 49 és szegény 6. Így Huyghens, Cassini, Newton, Cavendish, Volta és Humboldt gazdagok vagy előkelők voltak. A két Bernouilli, Lagrange, Herschel, Berzelius polgári származásúak. Davy, Faraday és Gauss szegény szülőktől származtak.

*) Histoire des Sciences et des savants depuis deux siecles. pr. Alphons de Candolle. Genève 1872.

Fiumei levelek.

I. Fiume, ápril 6.

Fiume, a Quarnero e szép reményekre jogosított kikötője, hazánkba visszabelevezetése óta már annyit előnyös változáson ment keresztül, hogy jogunk van reményleni, miszerint vasutvonalainak megnyitása, kikötői és rakpartjai kiépítése után a belsőli tengerek leglátogatottabb kikötői egyikévé emelkedik.

Hogy e remény mihamarább valósuljon, mint tudjuk, tetemes összegek szavaztattak meg a magyar országgyűlésen, s mi több, a „Károlyváros-fiumei vonal“ munkálatai azonnal foganatba is vétettek, hogy ezáltal hazánk áldásdús vidéke: az alföld összekapcsoltsáék a magyar tenger mellékel, s hogy kiviteli cikkünk többé ne idegen név alatt, hanem mint honi szállítmány vándoroljanak külföldre.

A cs. k. szabad déli vaspályatársulat is vállalkozott vonalát Sz.-Pétertől a Fiuméval összekötni, a mely vasutnak kiépítése a károlyváros-fiumei-nál sokkal csekélyebb akadályokkal levén egybekötve; jóval előbb elkészülendő vala, és ha emlékeztünk nem csal, még a mult év ősi hónapjaiban lett volna ünnepélyesen megnyitandó. Akkor az a hír járt, hogy bizonyos okoknál fogva a közlekedés megnyitása pár héttel elhalasztatik. E hír csakugyan valósult, a mennyiben az ősi hónapokat nemcsak a tél folyton keserő napjai válták föl, hanem már a tavasz is benyitott szélid mosolyával s az ünnepélyes megnyitásról még mi hirt sem tudunk, sőt ha a nép száján repkedő hírek hitelt lehet adni: a már teljesen föl szerelt vonal talaja félelmetesen kezd sülyedni: miből azt a következtetést vonhatjuk, hogy a közlekedés, ezen kő országot átszelő vonalon tulni sem lehet, mikor nyílik meg. Mindazáltal a „Bilancia“ legutóbb „Szt.-Péter-Fiumei vasut“ czím alatt közölt egyik cikkében azt akarja elhitetni a fiumei polgárokkal, hogy a sz.-péteri vonal megnyitása végelegesen július hó elejére határozottat. Vederemo!

A mi a tengeri forgalmat illeti, itt már minden haladásnak látszik indulni. A kikötő mocskos-zöld vizét sürribben szedelik a gőz- és szétől hajtott járművek, sőt az egyetlen molo keskeny hátán néha oly nagy mérvben mutatkoznak a rakodó szekerek, hogy elgázoltatás veszélye nélkül szinte lehetetlen a személyszállító hajókhoz jutni. Nagy lendületet nyert az ipar és kereskedés is; különösen ez utóbbinak vállalkozó szellemű képviselői, Fiume emelkedésének megfelelőleg iparkodnak üzlethelyiségeiket nagy- városias csinálni és izléssel berendezni, hogy a majdan Fiuméba érkezendő idegenek igényeit minden tekintetben kielégíthessék. Örméll tapasztaljuk azt is, hogy a „via governo“ boltjai között a nagyobb-szerű raktárak többnyire honi kereskedők kezeiben vannak, kiknek magyar czégtáblái kellemes jelenések gyanánt tűnnek föl ez olasz jelleget homlokán viselő városban! . . .

Egyszóval, Fiume harcra készül, hogy az elsőbbségi jogot bitórló Triesttel szembeállhatva, annak kezéből a babért idővel kiragadhassa.

Faragó Ödön.

Miből és hogy készül a terpentín?

Az észak-amerikai Egyesült-Államok az ottani fenyőfából nyert különböző készítményeknek (terpentín, kátrány, finom és fekete szurok stb.) oly nagy mennyiségű bocsátják forgalomba, hogy bizonyára nem lesz érdektelen ama természetű készítmény módját nagyjában megismertetni olvasóinkkal.

Az amerikai fenyőfa-termények legnagyobb részét a déli államokban tenyésző hosszulevelű fenyőfából (déli vagy mocsári fenyő, Pinus australis sive palustris) nyerik. E fa különösen ama, körülbelül száz angol mérföldnyi földterületen tenyészik, mely észak felé egészen Észak-Karolina határáig terjed, innen az Atlanti-oczeán part-hosszában Északi és Dél-Karolinán és Georgián keresztül Florida állámig húzódik, ez államot a mexikói öbölleg átmetszi s nyugot felé egészen Louisianáig elnyúlik.

Az ipar, melyről szólni akarunk, Newbernben, Észak-Karolinában vette kezdetét, hol azt jelenleg is legnagyobb mérvben űzik. Az első munkálatok arra szorítkoznak, hogy durva terpentint nyerjenek, a mi nem egyéb, mint a fenyőfa természetes nedve, melyet rendszerint csakugyan terpentinnak vagy terpentinszuroknak is szokt. k

S. L.

Azon francia tudósok közül pedig, kik a londoni és berlini tudós társulatoknak egyaránt tagjai voltak, 10 volt gazdag vagy nemes, 17 polgár és 9 szegény származású. Tehát a francziák közt a közép és szegény osztály aránylag sokkal jobban van képviselve a tudományban, mint Európa többi részében. Pedig az exact tudományok csakugyan nem képeznek kényér tudományt: tehát áldozatot és önfeláldozást követelnek. Ez dicséretére válik a demokrat francia társadalomnak.

Még érdekesebb kérdés az, hogy a tudomány iránti tehetség és kedv mennyiben örökölhető apáról fiúra. Ezt a kérdést fejtegeti Galton „Hereditary genius“ című angol művében. Felhozza a három Bernouillit, a két Euleret, két Herschelt, kik híressé lettek a természettudományokban. Sőt (ki hinné) épen a számtani tudományok öröklődnek a legnagyobb pontossággal. Így volt nyolcz Bernouilliszámítudós. Különben ha az ember tudja, hogy Pascal, Gauss és a Bernouillik már oly fiatal korukban voltak geometrikai, a mikor mások még a számtan elemeivel foglalkoztak: meg lehet érteni, hogy e gyors haladást apjuknak köszönhetik.

Hát a vallásnak mily befolyása van a tudományra? Franciaország tősgyökeres katolikus ország és mégis akadémiajának 89 külföldi tagja közül (kiknek vallását tudjuk) 73 volt protestáns és 16 katolikus; pedig 107 millió katolikus és 68 millió protestáns ember van Európában. Sőt most a francia akadémia 11 tagjának külföldi tagja sem katolikus, hanem mind protestáns. És a francia „Institut tizennégy tagjának apja protestáns pap volt. — Azt is tudjuk, hogy XIV. Lajos Franciaországból 500,000 protestáns embert száműzött vallásért, és ezekben nemcsak a legjobb iparos népet veszté el országa; de még többet, mert e maroknyi nép később 24 természettudóst adott Hollandiának és Svájcznak. És most az összes francia katolikus s papság csak a Rómában lévő csillagszét: Secchi mutatja föl a világhírű tudósok közt.

Ha pedig a tudósok nemzetiségét tesszük vizsgálatunk tárgyává: úgy fogjuk találni, hogy míg a berlini akadémia tagjai közt 1750-ben 18 francia volt, most 25 van. Miből az az örvendős tanulság is következtethető, hogy a tudomány részrehajlatlanságát nem rontja meg a nemzeti-ségi gyűlölet. De az angol tudóstársaságban most 22 német, 16 francia van, pedig 1750-ben és 1836-ban még mindig francia volt legtöbb. Legtöbb tudóst ad aránylag a világnak a kis, de szabad Svájc. Így a francia akadémia tagjai közt 2 amerikai, 6 hollandi, 4 svéd mellett 12 svájci szerepel, míg a magyar Oroszország ott képviselve sincs.

Mind ezen adatokat föltétlen törvénytől elfogadni nem lehet, de az bizonyos, hogy az apa tudománya és foglalkozása, az ország társadalmi viszonyai és intézményeinek szabadsága, fejlettsége nevezetesen befolyással van az emberek képzsére és így arra is, hogy a képzettség legnagyobb foka: a tudomány is mily arányban és honnan merítse képviselőit, sőt fejlesztőit. Candolle műve e kérdésre legalább tájékozást nyújt és azért figyelemre méltó.

H. S.

A hus eltartásának módjai.

A küszöbön levő bécsi világkiállítás ismét előtérbe állítá azt a fontos kérdést, hogy mi módon lehetne a minden bizonynyal bekövetkező huszükségnek elejét venni? Bécsi lapok szerint egy amerikai kereskedőczég ajánlatot tett a város tanácsának, hogy Bécest a világhiállítás tartamára jó friss hussal fogja ellátni — Amerikából; a husnak fontja 34—36 krajczár lenne s a küldött mutatványt a tanács megjelölvé, jónak és frissen találta. De mindamellét is még eddig kevesen bíznak az amerikai hus élvezetőségében, főleg nyáron, a mikor a hus frisen tartani egyik napról a másikra is alig lehet, hát még oly messziről hogyan lehetne ép állapotban épen hajón ide szállítani? Pedig e nagy jelentőségű kérdésnek más megoldási módja nincs. A tudományos és kereskedő világi évtizedek óta próbálgatja mindenféle új-tudományt annak, hogy miként lehetne az európai piacoktól jó hussal ellátni ama távol fekvő világrészekből, hol a népesség ma még igen gyér s roppant terjedelmű legelők a tömeges baromtenyésztést nagyban elősegítik. Angliában egy idő óta többször tettek kísérletet ausztráliai hussal, melyet a megromlás ellen mindenféleképpen biztosítani igyekeztek, de a tett kísérletek mind hajótörést szenvedtek. Pedig az angol nem élhet friss hus nélkül s még a munkás osztály is kész

nevezni. Ez a terpentin bizonyos illó olaj és fenyőszurok vegyületéből áll. A munkát decem-ber hó elején kezdik minél közelebb, félhordalaku bemetszések tesznek. Ezt a munkát egészen márcziusig, sőt mikor a tavasz későcséjén köszönt be, néhány héttel tovább is folytatják. A bemetszés után a metszetek úgynevezett kiékelése következik, a mi abból áll, hogy a félhordalaku bemetszés mindegyik végénél a törzsből egy háromszögű darabot vágunk ki. Ekkor kezdődik a terpeningyűjtésnek tulajdonképeni korszaka. Az előszívargó terpentin-gyűjtése egy kanálalaku szerszám segítségével és bizonyos kézmunkulat által történik, mely utóbbit csak hosszas gyakorlat után lehet eltanulni. Minden kismetszt, miként említettük, egyszer ki kell emelni s márcziustól novemberig legalább is hatszor le kell csapolni. A lecsapolás pedig abból áll, hogy a törzs kiékeléséről kezdve lefelé csatorna-alaku bemetszést tesznek, a melyen a terpentin, mint valami esatornán. végig csorog.

A terpentin befogadására szánt hordókat az erdő különböző helyein, egymástól csekély távolságra állítják föl. A gyűjtő a nyert terpentin elvégző közönséges fadézsákba önti s ezekből a hordókba tölti, melyeket, ha megtelek, azonnal elszállítanak. Az elszállítás rendszert egyszerű járműveken vagy pedig még annál is kezdetlegesebb módon, t. i. a hordók tova hengergetése által történik, miáltal a kocsi meg lehet gazdálkodni. Egyébiránt az is gyakran megesik, hogy a terpentin fatörzsekben durván összetakolt tutajokon szállítják a legközelebb eső tongeri kikötőig.

A terpentin leparólásához kerek rézüstököt használnak, melyekbe 10—60, de rendszerint 20—30 hordó tartalmát beletölthetik. Az üstök oldalai be vannak falazva, úgy hogy a tűz közvetlenül csak az üst fenekét melegíti. Az üstnek fölül nagy nyílása van, melyre hűtőcsővel összeköttetésben álló fedőt tesznek. E fedőn keresztül illannak el a terpeningázok s a hűtő csőben megsűrűdvén, ebből a terpentinolaj kicsorog és összegyűjtetik. Egy kisebb nyílás a munkásnak arra szolgál, hogy a leparólás folyamatát időnként láthassa és a benn lévő szuroktömög állapotát figyelemmel kísérhesse; szükség esetén próbákat bocsát ki az üstből hideg vízbe, hogy láthassa: mennyire haladt a terpeningázódás. A leparólás után a terpentinolajat még egyszer leparólják, míg a szurok az üstben salakként ott marad. A még forró és folyékony szurokot valami szűrőkészüléken át faedényekbe szedik, melyekből ama hordókba öntik, a melyekben ki fog hűlni. Az ily módon előállott készítmény az úgynevezett „amerikai szurok“, mely e név alatt több százezer mászánként kerül át Európába.

Az amerikai polgárharc kitörése előtt igen sok durva terpentin pároltak le pusztán csak a terpentinolaj kedvéért, míg a szurokot használatlanul engedték szétfolyni. De mikor a háború alatt az amerikai szurok ára rendkívül magasra hágott, ezeket az úgynevezett szuroktegőket ismét fölkeresték, hogy a szurokot értékesítsék. Sherman tábornok nevezetes hadmenete alatt egy hadosztály egy ilyen szuroktelepen ütötte föl tanyáját; a szuroktömög nagy sziklához hasonlított. A szurok az üstüektől megolvadt és meggyúlt, még pedig oly hirtelen, hogy a katonáknak alig volt idejük elmenekülni.

A nyereség, melyet a terpentin-készítés hajt, egészen ama szorgalomtól és erélytől függ, melylyel azt üzik, és a gondoságtól, melylyel azt vezetik. Ha oly helyen folytatják a terpentin-készítést, honnan tulajdonképen folyó vagy vaspályán történhetik az elszállítás, a kiaknázott, lehányott fatörzseket ölfákka fűrészelik s a nagy városokban tüzfűző eladják. Ilyen fa most nagy mennyiségben kapható még New-Yorkban is. Az oly fának, melyeket tüzzel öltek meg, valamint a télen levágott vagy pedig lehányott, de állva hagyott öreg törzseknek is, szerfölött nevezetes változás megy végbe. Ugyanis e fának minden likacsai lassanként szurok anyagok telnek meg, miáltal a fa súlya tetemesen növekszik, de forgácsa rendkívül könnyen gyul meg s úgy ég mint a gyertya. Ezért az ilyen fát Karolinában „gyertyafának“ nevezik, a tűzgyújtásnál, a szegényebbek pedig gyertya-

száma jelenleg 45, üresedésben van tehát 27 hely; 21 bibornok már túl van a 70 éves koron; a legifjabb bibornok Bonaparte Lucian, ki 45 éves és 5 év előtt lett bibornokká. A magasabb klerus létszáma, — beleszámítva a címzetes püspököket, apostoli helyetteseket és prefektusokat, — 975. — A 27 bibornoki helylyel együtt üresedésben van 130 hely. A jelenlegi bibornokok közül nyolcat még XVI. Gergely pápa, harminczhetet IX. Pius nevezett ki. IX. Pius pápasága alatt meghalt 97 bibornok, kiket jobbra 6 nevezett ki. A szent szék követeinek és internunciussainak száma 8, kik az osztrák-magyar, bajor, belga, brazilai, francia, hollandi, portugall és svájci kormányoknál vannak; ezekhez számítandó 3 delegatus, kik a délamerikai köztársaságoknál, és Nyugat-Indiában vannak. A szent-széknél levő diplomatiai testület Ausztria-Magyarország, Bajorország, Belgium, Brazília, Franciaország, Monaco, Peru, Portugallia és San Salvador képviselőiből áll. — Holland már megszüntette a római követséget, Poroszország képviselőjét bizonytalan időre szabadságra.

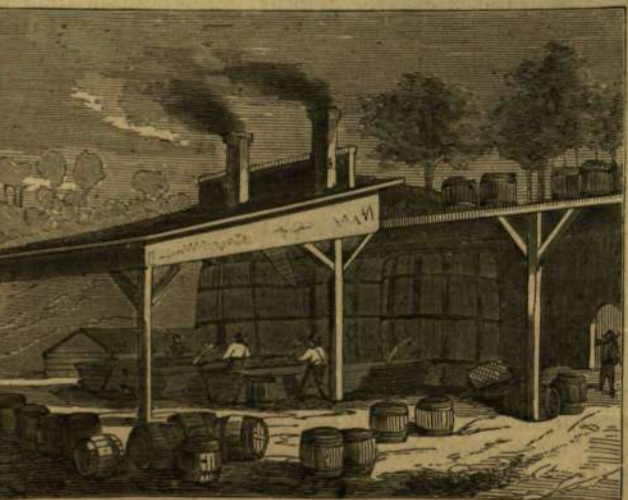
Egyveleg.

© (Legendák Judás Iskariotesról.) Pier della Valle idejében azt hitték, hogy Judás utódai még mindig élnek Korfuban, ámbar azok, a kiket e nem ilyen megtisztelő atyafisággal vádoltak, kerek tagúak minden családi összeköttetést Krisztus áruló tanítványával. — Mikor a smyrnai görög szertartás templomában a lábmosás szertartás-

A terpentin gyűjtése Amerikában.

sát végzik, a püspök Krisztust jelképezi s a tizenkét apostolt ugyanannyi pap ábrázolja. A ki Judást személyesíti, e sziveségét ugyancsak megfizeteti, mert ingyen ily csunya szerepre senki sem vállalkozik, sőt a nép maga is annyira megy, hogy az ilyen papot teljes életében Judásnak gunyolja. Braziliában Judás szintén guny tárgyául szolgál, kit a gyerekek meghurcolnak s utólag máglyán (természetesen csak látszólag) megégetik. A spanyol matrók az árboczsák szoktak Judás felakasztani. Nemrég Portsmouth-ban egy spanyol életét veszté e játék miatt, mert anynyira megrestelte magát Judás voltáért, hogy a

A terpentin leparólása.

szertartás után a tengerbe ugrott. Az örmények, kiknek hiedelme szerint a pokol és a purgatorium ugyan egy helyen van, azt beszélik, hogy Judás, miután Krisztust elárulta, elhatározta magát fölakasztani, mert tudta, hogy Krisztus a purgatoriumba megy s ott meg fog szabadítani minden elkárhozott lelket, s így hamarabb ott akart lenni, mint Krisztus. De az ördög ravaszabb volt, mint Judás és fölfedezve szándékát, a purgatorium fölött tartá egy darabig elvetemült lelkét, míg a Krisztus végig ment a tisztító tűzen s akkor egyenesen a pokolba dobá az árulót.

© (A bibornoki kollegium.) A pápa jelenlegi aggasztó betegsége alkalmából nem lesz érdektelen a bibornoki kollegium és vatikáni diplomatiai testület létszámáról az 1873-ik évre megjelent „Hierarchia Catholica“ című statisztikai évkönyvben közzétett adatokat ismertetni. A bibornokok

Ezzel aztán az élet is lehetetlen lesz földünkön. Hűdség és sötétség veendő körül a mindenséget. A levegő rezgéseit teljes mozdulatlanúság váltandja föl. Az utolsó felhők a földnek utolszor fognak esőt adni, és a megfagyó tenger nem engedelmkedik többé akkor az apály és dagály törvényeinek. A mi mindenségünkben megmarad, az üstökösök és bolygók mind osztani fognak földünk sorsát, és a természet általános törvényei szerint az elsötétedett nap körül forogni fognak azzal a különbséggel, hogy, mivel akkor a napnak nem lesz eltaszító hatása, az üstökösök fark nélkül fognak bolygani a világ rendszerében.

© (Eg s föld között.) Egy amerikai lap egy Illinoisban történt vérfagyalag eseményről beszél. Egy óriási léggömb, mely épen felmenődt a köteleken, meggyúlt a szent szék munkást, a ki megtöltésével foglalkozott, a horgonykötél elégvén, magával ragadt a magasba. A gömb kosara közéleben foglalkozott munkás belebonyolódott a kötelekbe lábával s fejével lefelé csúszgott a léghajóból. Így emelkedett föl valami 100 lábnyi magasba, mikor az egyik lába kiszabadult s már csak fél lábbal tartózkodott a köteleken. Az égő léghajó egyre emelkedett. A szerencsétlen embernek sikerült időközben kezeivel megragadni egy leelőző kötelet. Épen jókor, mert abban a pillanatban másik lába is kibontakozott a kötelekből. Most már egyedül karjaival tartá magát a kötélen, de fölmászni a kosárba nem volt elegendő ereje. A léggömb már 300 láb magasságra emelkedett, mikor a nyomorult embert utolsó ereje is elhagyta s kimerülten ereszté el a kötelet. A mint leesett, oly erővel vágódott földhöz, hogy az esős helyétől jó távol állók is megrendülni érezték lábuk alatt a földet. A test tökéletesen összetört s a felszakadt bőr alól tömredék helyen serkedt a vér. A szerencsétlen azonnal szörnyet halt. A léggömb is csakhamar leesett és összegegett.

© (Régi illatszerek.) A régi egyiptomiak oly tökéletesek voltak az illatszerek készítésében, hogy némely régi kenőcsök, melyeket az alnwicki múzeum alabasztröm vázáiban tartogattak, még most is, noha már 2—3000 évesek, a legpompásabb üde illatot lehelik szét.

© (Lóhusevés Párisban.) A lóvágóhidak száma Párisban folytonosan szaporodik; a már 40-nél több ilyen mészárszék van ott és 1872-ben 5034 lovat, 675 szamarat és 51 öszvért ettek meg a párisiak.

Irodalom és művészet.

— (Folyóirataink) közül a hét folytán a Természettudományi társulat közlönyéből az áprilisi számot vettük, mely Hirschler Ignácznak „A rövidlátásról“ tartott érdekes fölvásást tartalmazza; ezután Kvassay Jenő, lapunknak is szorgalmas munkatársa, „A meteorok legújabb elméleté“t ismerteti. Az „A próbák közlemények“ rovata most is sok tanulságot foglal magában. S végül jönnek a „Meteorológiai és földlejtésségi följegyzések a m. kir. hözponti intézetben Budapest 1872. márczius hóban.“ — A „Magyar Tanügy“ áprilisi füzetje is gazdag tartalommal jelent meg, melyből elég lesz a következő cikkek kiemelünk: „Debrecezen és a görög nyelv“, Komáromi Lajostól, „Középtanodai tanárképzés“, „Előkészítő osztály a gyakorló iskolában“, „Treffort körirata a felekezethez.“ Az irodalom rovatban Szinyei G. „Véleményét a gymnasiumi szervezkedés ügyében“ bírálja Dr. Heinrich G. sat., sat. E füzet a „Magyar Tanügy“ eddig megjelent füzetek között is a legérdekesebbek közé tartozik. E folyóirat ára egész évre 5 frt., félévre 2 frt 50 kr., az előfizetési összegek Aigner Lajoshoz (Nemzeti szálloda, váci-utca 8. sz.) küldendők. — Debrecezenből Révész Figyelmező-jéből a márczius-áprilisi kettős füzetet vettük, melyben Dr. Heiszler József folytatja dogmatikai tanulmányait s szól az egyhásról. A többi közlemények közül megemlítjük a következőket: „Miert üresek a templomok s mi következik ebből?“ D-s-től. „Egyesüljenek-e a debreczeni és a sárospataki főiskolák“ Homolya István-tól. Maga a szerkesztő, Révész Imre egy angol író véleményét közli a magyar nemzet 1848-dik évi küzdelmeinek értékéről s a küzdelmek eredményéről a protestáns egyházra nézve, s bejárja a cikkek sorát Strauss „Régi és új hit“-ének bírálata az angol Athenaeum után. A Tárca ezuttal is számos vegyes közleményt foglal magában.

© (Új zeneművek.) Tábornok és Parsch zenemű-kiadónknál megjelent: Tisza Aladár „Népszerű csárdások gyűjteményének“ 1. 2. és 3. füzeté négy kézre, mely legkedveltebb népdalainkat könnyű, ha nem is mindig magyaros zamatu átiratban adja. Ára füzetenként 1 frt 50 kr. — Ugyane szerzőtől: „A fiatal színházlatogató“ cz. gyűjteménynek III. és IV. füzeté 4 kézre, 1 frt 20 kr-ával. E vállalat, mely magyar dalművek kedvelt dallamaival ismert meg könnyű modoru átiratában és tapintatos választással, megérdemli a közönség párfogását. — A fent nevezett kiadók „Táncok és Indulók zongorára“ című gyűjtéké, mely a Fahrbach Fülöpől közöl néhány táncdarabot, indulót, melyek nagyon magukon hordják a chablonszeri gyári munka jellegét. Sokkal osziasabb mű Reinprecht A. „Amoretten“-polkaja (50 kr.), mely a mult idény ismert táncdarabjai közt foglalt helyet. — Egy nagy garral, de sekély tartalommal fellépő „Grand Galop brillant“ 4 kézre E. Fiori-tól (80 kr.) és Brinley Richards Nocturne-ja: „En Absence“, „Távolban“ (ára 50 kr.), a szerző ismert, s talán kedveltnek is nevezhető édeskés modorában, képviselik az európai zeneirodalmat, melyekhez járul egy pár egyszerű citera-átirat Kittel Friedrich-tól. — A méltán közkedveségű „Kerekes András“ szerzőjének, Jeteles Ignácznak eredeti átiratában, ugyanazon szerző „A császár kincse“ című dalával együtt, fekszik meg előtünk, magas hangra alkalmazva. Kerekes András szép dallamát, mely eredeti magyar jellegénél fogva alig 10 év alatt teljesen népdallá lett, sikerült átiratban, jellemző kíséret mellett kapja közönségünk a szerző ez egyedül hiteles kiadásában; ára 1 ft.

© (Hübele Balázs a külföldi sajtóban.) Dux Adolf az „Ueber Land und Meer“ című folyóiratban koronként pesti leveleket tesz közé; legutóbbi levele Buda-Pestről volt keltező és nagy részt a magyar főváros legújabb alakulásáról szól, ennek illusztrációja gyantán Dux Adolf Hübele Balászból azt a négy versszakot fordította le, melyekben Buda-Pest sikerülten rajzoltatik. Az idézet alkalmával D. A. e költeményt jellemzi is.

© (Az alföldön furandó artési kut tárggyában.) Zsigmondy V.-nak a földtani társulat szakgyűlésén tartott értekezés röpirat alakjában is megjelent.

T Á R H Á Z.

© (Táncsics Mihály műveiből.) mint a szerző értesít minket, megjelent a 2-ik kötet. Tartalma: Pazardi Tóbiás. Bogdán unokája, Laura. Erős hit. A napaszámok. Utirajok. Végző. A sűrűn nyomott és 254 lapra terjedő munka ára 1 ft 50 kr. Folyvást elfogad előfizetést is a 24 kötetnyi munkára 15 ft-ával a szerző Pesten (tömő-utca 2-ik szám.)

© („Világkiállítási Közlöny“) című Bécsben kiadandó hetilapra hirdetnek előfizetést gr. Bethlen Miklós mint szerkesztő és Ozoray Árpád mint főmunkatárs. E lap Wodianer és Vazner kiadásában jelenik meg, s ára 6 óra 6 frt.

© (Pécselt Dietrich Ignác) volt képviselő nem adhatja ki a „Bíráló“ című törvénykezési szaklapot, mivel összesen nyolcz előfizetője érkezett.

— Sz. J. (Hírlapirodalmunk 1873-ban) A Vasárnapi Ujság jelen évi számaiban közölt kimutatásainkat a következőkkel egészíthetjük ki: 216. Kath. Reform. Egyházi s tanügyi hetilap. Szerk. és kiadó-tulajdonos dr. Hatala Péter. Megjelenik minden vasárnap 4-éret egy iven. Ára 6 frt. (Keletkezett ápril 6-án.)

217. Ifjúsági Lapok. A pesti ref. theologiai önképző-kör vegyes tartalom havi közlönye. Szerkesztik Benke István és Malik József. Megjelenik havonként 4-éret egy és féliven. (Keletkezett 1872. novemberben.)

218. Jász-Kürt. (Jász-Jákóhalm.) Vegyes tartalom hetiközöly. Szerk. Nagy Antal; főmunkatárs Csöke Pál; — Kiadó: egy társulat. Megjelenik minden hétfőn 4-éret egy iven. Könyomatok képes lap. (Keletkezett január 6-án.)

Változások:

A Magyar Ujság naponként este jelenik meg. A Szegeci Lapok szerkesztését Kutasi József vette át. A nők munkakörét Wohl Janka és Wohl Stephanie adják ki.

Megszűnt lapok:

6. Szabad Sajtó. Megszűnt márcz. 29-én a 73-dik számmal.

7. Philologiai Közöly. Megszűnt az év elején.

8. Angol és Francia Nyelvelapok. Megszűnt az év elején.

9. Közgazdasági Heti Közöly. Megszűnt a 3-dik számmal jan. 20-án.

10. Olvasó terem. Megszűnt márcz. 10-én az első számmal.

A magyar birodalom területén megjelenik jelenleg magyar nyelven 208 hírlap és folyóirat.

Közintézetek, egyletek.

© (Magyar tud. akadémia.) A történettudományi osztályunk ápr. 7-én tartott ülésen Balassy Ferenc levelező tag ülve föl székfoglaló értekezését, mely „a székely krónikáról s a magyar alapszerződésről“ szölt. Bevezetőleg föllelté, hogy e krónika hitelét és történelmi értékét már Szabó Károly az „Új Magyar Múzeum“ 1853. évi folyamában kétségen kívülvő tette s azután megismerteti annak a székely alapszerződésre vonatkozó részét. A krónika szerint a székelyek, mint a hunok maradékai, már a magyarok bejövetele előtt mostani hazájukban lakván, midőn Árpád közeledéséről értesültek, követséget küldtek elébe s e követség átvette a magyaroknak hat, köre metszett törvényeit, melyeket aztán a székelyek saját rabonbáni gyűlésükön tanácskozással alá vevén, s részben módosítván, alaptörvényül szintén elfogadták. E módosítások és eltérések fejtegetése képezte a székelyfoglaló tárgyat. A lényegben azonban a két szerződés megegyez. A fölvásás után Toldy F. fölszólt, hogy a „rabonbán“ szó helyett „rab“ vagy „rovónán“-t lehetne használni; de az értekezést védté a szokásos szót, mely Rabonban, a Maros régi nevétől származik. — Mig a vita tartott, aszalt két szolga egy hatalmas, sárga kötésű s csatos bronzarku könyvet tett az asztalra, mely a közfigyelmet azonnal magára vonta. Ez a győri káptalan antiphoenélja volt, melyet Rómer Flóris mutatott be. Antiphoenának szökták azon misereszket nevezni, melyeket a szerzetesek a szoltárok előtt és után mondtak el. E könyv két és egy fél láb hosszú és több mint másfél láb széles, oly óriási betűkkel, hangjegyekkel, hogy a szerzetes egének kara egyszerűen láthassa és énekelhessen belőle. Rómer 1859-ben Győrött találta középkori művészetünk ez egyik remekét, midőn az ottani gazdag káptalani könyvtárt átkutatta. Akkor még igen rossz állapotban volt a munka, a pergament foszlólélen s a kötés majd-

nem szétmállva. Azon idő óta azonban Rómer kérelmére Zalka János győri püspök Józsa Sándor győri könyvkötő által újra köttette, a brozarkokat pedig legújabbban Vandrák Samu hazánkia mondhatni művészi fölfogással javította ki. A díszes könyvet a bécsi kiállításra is fölküldik. — Az ülés végén elhatározták, hogy Aristoteles „Ethiká“-ját Haberer Jonathan fordításában az akadémia kinyomatja, Szabó Károlyt pedig fölkéri, hogy Thierry Amadé akadémiank volt kültagja fölött tartson emléksbeszédet.

© (Az írők és művészek társasága) Törs Kálmán indítványára kilencztagu bizottságot kért föl a végett, hogy az írői és művészi tulajdonjog megvédése érdekében, a meglévő munkálatok alapján, a képviselőház elé nyújtandó törvényjavaslatot készítsen.

© (A budapesti nőiparegyet) ápril 6-ikán tartott közgyűlésén nevéét „Országos nőiparegyet“-re változtatta. A választmányi jelentés az egylet törekvéseinek eredményeül felsorolja a létesített s éltre való női munkabazárt, s az egylet kezdeményezése folytán még ez évben (nov. 1-sőjén) megnyíló női ipar- és kereskedelmi tanodát s a jó nevet, melyet az egylet kivívott.

Egyház és iskola.

© (A közoktatásügyi miniszter) báró Eötvös Loránt egyetemi tanárt az orsz. közoktatási tanács egyetemi szakosztályába beltaggá nevezte ki.

© (Szeretetházak a bányakerületekben.) A kincstári munkások árvaí és szegénysorsu nem árvaí oktatása és nevelése céljából a kormány minden bányakerületben egy szeretetházat készült fölláttatni. Nagy szükség van erre, mert a bányai munkások árvaínak száma 3000-re rug. Az állami sorsjáték e célra 95 ezer frtot jövedelmezett, mely összeggel a szeretetházak alapja meg van vetve. — Az első menház, mely föl fog állittatni, Gizella főherczegnő menyegzőjének emlékére Gizella nevet fog viselni, mire nézve a legfölsőbb jóváhagyás már meg is érkezett.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

© (Az iparmúzeum ügyében) néhány nap előtt Keleti Károly miniszteri tanácsos elnöklete alatt értekezlet volt. Arról értekeztek, hogy a bécsi világtárlatból mit kelljen venni az építendő iparmúzeum számára, s abban állapotok meg, hogy ne nagy gépeket és műszereket vásároljanak, melyeknek ideiglenes őrzése bajjal járna, hanem tisztán oly kézművesi természetű s mintaszervi tárgyakat, minők nálunk nem találhatók. Ideiglenes helyiségül az országuti 7. sz. ház második emeletét szemelték ki, ugyanott, hol az első emeleten az iparegyetel helyisége van.

Balesetek, elemi csapások.

© (A keddi erős szélvihar) pusztításokat tett mindenfelé. A városligetben Miklóssy épülőben levő szinkörét döntötte össze, melyről már csak a föld hiányzott. A kár az építésze ugyan, de idővesztességben Miklóssy is megéri. Emberélet is esett áldozatul, egy fiatal munkást agyonlöttek a lehulló gerendák. — Budán Derssin bombatéri lovardáját is rutul megdolgolta a vihar, s vászon-födélét teljesen letépte.

© (A tüzesetek) napirenden kezdenek lenni a fővárosban. Ápril 9-én az üllői-uton gyult ki a szekerészeti raktár, melynek fedele egészen leégett. A tűz tovább terjedését sikerült megakadályozni.

© (A budai Tabánban) Bogisits Lipót hoszszu-utcai háza hegyszakadás miatt összeomlott; de emberélet nem esett áldozatul.

Mi újság?

© (Husvét napján.) Valóságos nagy hét. Már hetekkel előtte folynak reá az előkészületek. A boltok kirakatai mindenféle alaku husvéti tojásokkal telnek meg. Az egyikben egy egész gyomorószin selyemruha belefér, hozzá tartozó keztyűvel, napernyővel, ékszerekkel. A másik elefantosont-ból készült s benne van egy második, harmadik és negyedik tojás s valamennyi egyetlen egy

darabból van vésvé. A harmadik fölnyitható s angyalcsoport mosolygó belső élé. Az legyen aztán a tyúk, a melyik ilyeneket tojik!

Az alatt megérkezik a zöld csütörtök. Az utcáik megelevenülnek tavaszi ruhás néppel. A fővárosi polgár kosárba rakja a sonkát, kalácsot, kárpátja veszi nejét, gyermekét és siet ki a zöldbe, mely ma már megérdemli, hogy annak neveztesék, mert a fák legnagyobb része üde lombba borult. — Laasanként bezárulnak a boltok, vásártér, hangversenyterem, színház, mintha kihalt volna. A helyett megelevenül, a mi egyébkor holt, — az isten házáinak környéke. A buzgó világ oda siet, megszenteltetni ünnepi élelmi szereit. A haragok a kath. templomokból Rómába vándorolnak s nagypéntektől a föltámadás vasárnapjáig egyhangú kelepelők hívják a hiveket a toronyok ércznyelvi helyett. Az egész város kivirít, s ünnepl, megünnepli egy örök eszme föltámadását, mely közel kétezer év előtt eltemetett, de kitört a sírból s itél eleveneké és holtaké.

Husvét hétfőjén még tavai is a Szent-Gellért hegyére toltul föl a fővárosi nép bucsura. Tarka lett ilyenkor a vén hegy szürke feje, koszorut font rája a tömördek sátor s hullámzó népség. Reggeltől ostig tombolt a zaj a máskor oly csendes magaslato, mely fölött a czitadella emelkedik, komor, mozgó, hallgató falaival. Ez idén már eltiltották a gellért-hegyi bucsut. Parkot ültettek a hegy Buda felé néző oldalára. Az ujonnan ültetett fenyő-, cser-, tölgy-, platán- és gesztenyeese-meték már nagyban rügyeznek s a tomboló néptömeg összetapasná, letérdelnek éke.

Legünnepebb hete az évek a nagy hét. Még a világ végét is az fogja meghatározni, mint azt egy híres csillagász megjövendölte. Nostradamus ugyanis 1555-ben nyomtatott astrologiai könyvében megjósolta:

Quand Georges Dieu crucifera, que Marc le ressuscitera, et que Saint Jean le portera: — la fin du monde arrivera.

A mi annyit tesz: hogy a mely évben nagypéntek, mikor Krisztus megfeszítették, szent György napjára esik, a husvét szent Márk napjára és az ur mennybemenetelének ünnepe szent János napjára: abban az évben lesz a világnak vége. — Ha már most megnézzük a száz osztendős kalendariumot, ugy találjuk, hogy ezek a napok 1886-ban esnek együvé. Nohát még tizenhárom osztendéig semmi baj!

** (A Gizella főhercegnő) számára Pest városa által készített díszalbumot kedden, f. hó 15-ikén adja át egy küldöttség a fejedelmi menyasszonynak. Ugyane nászünnepe alkalmából Pest városa a hercegnő nevére 50,000 forintnyi alapítványt tesz, melynek kamataiból 1500 forint évenként a pesti női polgári iskolák szegény, de szorgalmas növendékeinek ösztöndíjára fordítottak, 1000 frt pedig két olyan árva leánynak kiadásaira szolgál, kik a városi árvalány-intézetben növekedtek. Gizella főhercegnő násza alkalmával Buda városa is huszezer forint alapítványt tesz, melynek hatos kamatait évenként négy szegény budai leány kiházasítására fordítja.

** (Szechenyi István halálának évnapján) ápril 8-án az idén is gyász isteni tiszteletet tartottak Pesten az egyetemi, kegyesrendi, szentferenczi s belvárosi plébánia-templomokban.

** (A Deák Ferenc ősei sírboltjának) restaurációjára vonatkozó fölhívást a „Reform“ azon levelezője, ki azt közrebocsátá, visszavette, mert arról értesült, hogy e czéla illetékes helyről megtették a kellő lépéseket.

** (A színházi erkölc-bizottság) hosszabb tárgyalás után abban állapodott meg, hogy a belügyminiszternek nem ajánlhatja a Varieté-színházra vonatkozó terv kivételét; ellenben egyhangulag ajánlja, hogy egy ideiglenes dalszínház építése végett beadott javaslatot vegye figyelembe, mivel e javaslat szerint: annyi pénzért, mennyit Kullak,

ama német részvény-színház bérlője kíván, a jövő tére már önálló ideiglenes dalszínházat is lehetne emeltetni, még pedig sokkal több anyagi haszonnal. Az ideiglenes operaházat hirszerint olyan helyre akarják építeni, hol a leendő népszínháznak is lenne jövője, ugy hogy az állandó operaház elkészültével, a magyar népszínház az ideiglenes operaházba költöznék. A fővárosi közmunkatanács ezalatt az állandó opera-színház telkének kijelölése felett tanácskozik, s erre első sorban a belső körút és sugárút sarkán levő telket ajánlja.

** (Szépitési czölökra) 200,000 forintos kölcsönt vesz föl Buda városa, mire már a kormány engedélyét is megnyerte.

— (Nemzeti halottak emlékezete) czim alatt a „V. U.“ jelen évi folyama 12-dik számában megjelent közlemény két adatát kell helyre igazítanunk. A halottak közt *Musznai Károly* helyett, ki ezelőtt 15 évvel véletlenül elsült puskalövés következtében halt meg, *Musznai Pál* van említve, a ki ma is él és Kibédén Maroszekeken ref. lelkész. *Albert János* volt joesfistadi fogoly — mint *Musznai Pál* ur írja — szintén életben van s ma a vajai ref. egyház nyugalmazott lelkésze.

† (Halalozások.) *Pap Antal*, tolnamegyei főesperes, a szegszárdi ref. egyház több mint harmincz éven át buzgó és tevékeny lelkésze, szélhűdés következtében meghalt. — *Praindl Endre*, a bonyhádi esperesi kerület kiérdemült esperese és tanfelügyelője s műzsi plébános, közelébb hunyt el 65 éves korában. — *Sziládi Várady József*, volt cs. kir. huszártiszt, 1849-ik évben pedig honvéd lovas-százados, utóbb kolozsvári polgár, élete 63-ik évében meghalt. — Ugyancsak Kolozsvárról még két régi honvéd elhunytáról veszünk tudósítást: *O-tordai Csehí Sándor*, volt honvéd százados és hites ügyvéd, 55 éves korában, *Buday Károly*, aranyműves és m. kir. fémjelző, volt honvéd tiszt, életének 66-dik évében, haltak meg. — Pesten ápr. 4-kén hunyt el dr. *Wurda Sándor Leopold*, általánosan ismert hasonszenvi orvos, életének 70-ik évében. — *Romeiser Mátyás*, orvos és budavárosi képviselő, 62 éves korában meghalt.

—x. (Felhívjuk a közönség figyelmét) az első magyar általános biztosító társaság mai lapunkban közzétett hirdetésére, melyben nevezett intézet az általa tüzeltkörébe vett tulajdosi csoportulak (Tontinák) s ezek viszontbiztosítását ismerteti. Ezen biztosítási módozatokat annyival is inkább ajánlhatjuk, miután nevezett intézet, habár kilitásba helyezi mindazon előnyöket, melyek ilyenmü biztosításoknál eddig ígértettek, e mellett azonban összes vagyonával kezkesedik a tulajdosi csoportulak legkisebb (minimal) végeredményéért, holott más intézetek ez irányban épen semmi felelősséget nem vállalnak.

Nemzeti színház.

Péntek, ápr. 4. „Salome.“ Dráma 5 felv. Irta b. Jósika Kálmán. Szombat, ápr. 5. „A fekete dominó.“ Vig opera 3 felv. Zenéjét szerzte Auber. Vasárnap, ápr. 6. „A kísértet.“ Népszimnű 3 felv. Irta Szigeti József. Hétfő, ápr. 7. „A szigetvári vértanúk.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Jókai Mór. (Bercsényi és Eöry szerződött tagok föllépte.) Kedd, ápr. 8. „A portici néma.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Auber. (Stéger Ferencz szerződött tag föllépte.) Szerda, ápr. 9. „Salome.“ Dráma 5 felv. Irta b. Jósika Kálmán. Csütörtök, ápr. 10. Jókainé assz. közreműködésével: „Bánk-Bán.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Katona József.

Szerkesztői mondanivaló.

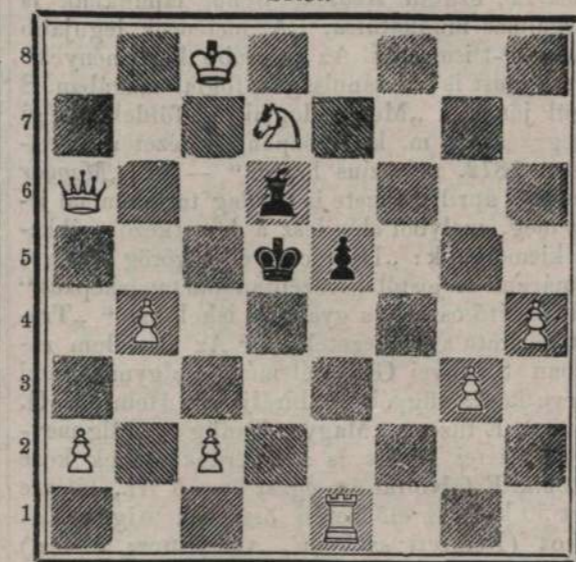
— Tiszafüred. N. N. Hogy az illetőnek mi a hibája, magunk sem értettük ki a levélből, s így az olvasók sem okulnának belőle. Elégtételt gyanút nem szolgálhat, mert csak egy-két ember ismerde a dolog kulcsát. — Spinoza. „A philosophusok városá“ról szóló czikk nem tudományos értekezés akart lenni, hanem kedélyes vázlat, mely inkább egyes vonások élénk előadása,

mintsem adatainak teljessége által kívánta az illetők emléket föleleveníteni, s jellemezni környezetiükre való hatását. Az illető czikkírója kétségkívül szintén tudja, hogy még más „philosophusok“ is voltak M.-Vásárhelyt, de Fogarasi Pap Józsefről, Csarnátoni V. Sámuelről és Aranka Györgyről alkalmasint nem volt czélja e czikk keretében szólani.

— Flime. F. Ö. A levelek folytatása elvárjuk. A küldött rajz mellé kissé bővebb történelmi adatokat ohajtanánk közölni.

SAKKJÁTÉK.

698-ik sz. f. Jensen Th.-tól (Ranumban.) Sötét.

Világos.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 693-ik számú feladvány megfejtése. (Szerényi Bélától Pesten.)

- Vil. Söt. 1. Hh3-f2: g3-f2: 2. g2-g4: Kc4-d3: 3. Vc7-c8: Kd3-e4 4. Vc8-f5 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czenhe József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Aradon: Kovács Albert. — Ujfalun: Ifj. Párkas Ferencz. — Sziget-Csepén: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

Figyelmeztetés.

Márczius-hó végével az évnegyedes előfizetések ideje lejárván, tisztelettel felhívjuk előfizetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnegyedre (ápril-junius) 2 ft. 50 kr. Félévre (ápril-szeptember) 5 „ „ „ Háromnegyed évre (ápril-december) 7 „ 50 „

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Évnegyedre (ápril-junius) 1 ft. 50 kr. Félévre (ápril-szeptember) 3 „ „ „ Háromnegyed évre (ápril-december) 4 „ 50 „

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Évnegyedre (ápril-junius) 1 ft. 25 kr. Félévre (ápril-szeptember) 2 „ 50 „ Háromnegyed évre (ápril-december) 3 „ 75 „

Egyes előfizetések legzárószámban postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentésítél csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kívántatik. Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Pest, márczius-hó 1873.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Gróf Nadásdy Lipót. (arozkóp). — „Kyri“ eleison! Christe eleison! — Választások előtt (folyt.). — Az erdélyi székely szombatok II. — Az algóji vashíd és a gombosbogyójevi gózkomp (három képpel). — A tudósok száma és származása. — A hus eltarthatának módjai. — Fiumei levelek, I. — Miből és hogy készül a terpentin (két képpel). — Egyezleg. — Tárház. — Iskolák és művészet. — Közintézetek, egyetek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Balesetek, elemi csapások. — M. ujság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Uri-utca 1-ső szám.

Párisi házban.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézetben, Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelentek s minden könyvtárunk kaphatók:

Német OLVASÓKÖNYV közép és alreadalikolák számára. Szerkesztő Ballagi Károly. Ötödik, változtatott kiadás. Ára 50 kr.

NÉPISKOLÁK KÖNYVE Negyedik rész. Erkölcs, testgyakorlat és illemtan. Irta Márki József, tőr. Ára kemény kötésben 40 kr.

Számtani PÉLDATÁR a népiskolák használatára. Készítette Dr. Lutter Nándor. IV. füzet. Ára 15 krajczár.

Női topán eberlatingból 3 frt — kr. magas lábakra igen fin. 4 „ „ „ börtopán kettős talppal 4 „ 50 „ Uri topánok borjú- vagy zerge-bőrökből, igen finom 5 „ „ „ Gyermek-topánok 1 „ 60 „ Hazi cipők nők és urak számára 1 „ 20 „ Papucsek 1 „ 20 „ Egy pár térdi eszma csattal 12 „ „ „ A legjobb minőségű s legdúsabb valasztékban kaphatók

1480 Temesváry Gusztáv (5-6) m. kir. szabad. czipő-áru gyári raktárában Pesten, sütő-utca, Károly-kaszárnyában 8. sz. Vidéki megrendelések utánvétel mellett a legpontosabban eszközöltetnek.

GERENDAY ANTAL első orsz. szab. márvány-műgyár tulajdonos, tisztelettel jelenti, hogy 25 év óta helyben fennálló síremlék-raktárát — a Wurm-utczából a Mária-Valeria-utczába a görög-templom közelébe áthelyezte. Gerenday Antal, 1485 (4-12) első orsz. szabadalmazott márvány-műgyára.

Figyelmeztetés. Van szerencsém a t. közönséggel tudatni, hogy köhögést, fulladozást, szívdobogást, kezdő vízkört, görvélyt (scrophula), továbbá a nőknél előfordulni szokott vér- és fehér-folyást s minden testi kintzó régi betegségeket biztosan gyógyítok. A leirt betegségek tárgyában receptemet, ki hozzám forduland, mindenkinek levélben is megküldendem. Lakásom Nagy-Mihályban (Zemlénmegeye). Díjazott levélre azonnal válasz küldeték. Ócsváry Ede, orvos és szülész. 8 (1)

Figyelmeztetés a szülőknek!!! legbiztosabb szer a giliszta minden nemei ellen: Sipőcz giliszta-csokoládéja gyermekeknek kellemes ízénél és biztos hatásánál fogva különösen ajánlható. 1 db. ára 20 kr. o. ért. Sipőcz István, gyógyszerész Pécssett. Kapható Pesten: TÖRÖK József győzser., Thalmayer és Társa, Schopf és Brezányi uraknál. 1362 (18-25)

Killán Frigyes m. k. egyetemi könyvtárúrnál Pesten, váci-utca, Drasche-féle házban kapható: Dr. Székács József Imádságok és buzgólkodások. Vázonkötésben 2 frt. 30 kr. Bőrökötésben 3 „ „ „ Finom bőrökötésben 5 „ „ „ Dr. Székács József kisebb imakönyve. Vázonkötésben — frt. 80 kr. Bőrökötésben 1 „ 60 „ „ Finom bőrökötésben 2 „ 50 „ 9 (1)

Levelezési lapka. Nem barátja a titkos szereknek, iszonyu csúszos fájdalmak által indíttatva, a legjobb eredménnyel próbáltam meg a nékem ajánlott s magasztalt közzvény vásznat. Hálaadatosan ajánlom azt mindenkinek. Kérem küldjön 2 darabot utánvétel mellett, a kath. plébániához Ocsóvár-ra (Zólyommegeye), u. p. Nagy-Szaltna. Liptó-Hibbe, 1873. márczius 12-én. Szamuely. plébános. 6 (8-6)

„Szombati Lapok“ előfizetési ára: április-junius 1 ft. 50 kr. április-szeptember 3 „ „ „ április-december 4 „ 50 „ Negyedéves előfizetőinket kérjük, hogy további megrendeléseiket e hó végéig sziveskedjenek eszközölni, nehogy a lap részéről késedelmet kelljen tapasztalniok. Az előfizetés Pestre, a „Szombati Lapok“ kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám alatt) intézendő.

ALDÁSI IGNACZ pesti szőnyeg-kézműáruinak árjegyzéke. RAKTÁR: Mária-Valeria-utca, a „Hungaria“ nagy szállodában. Természetes szőnyegek egy tekercs 50-90 kr. Fényes szőnyeg, egy tekercs 30 kr.—1 ft. 50. Gazdasági szőnyegek egy tekercs 18-35 kr. Aranyszőtt szőnyegek egy tekercs 25-40 „ „ 80 kr.—4 ft. — Márvány- és mennyezett-szőnyegek, mindenneműek, a legnagyobb választékban. Dúsabb díszítmények szállodák, ügy- és kávéházak számára különös rajz után a legizletesebben készíttetnek, s a legjutányosabb árrért számtattanak. Tran-parenteket, ablakföngyönöket szövetből, mint legjelentékenyebb raktár gyári arakon szolgáltat. 1484 (4-4) Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Figyelmeztetés! KÉPES NÉPLAP és POLITIKAI HIRADÓ évnegyedes előfizetési ideje márczius-hó végével lejárván, tisztelettel felhívjuk előfizetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek. Előfizetési feltételek a „Képes Néplap“ a „Politikai Híradóval“ együtt: Félévre (ápril-szeptember) 1 ft. — kr. Háromnegyedévre (ápril-december) 1 „ 50 „ Január 1-től kezdve teljes számú példányok még folytásvt kaphatók. Előfizetési ára mindkét lapnak: 1 egész évre (január-december) 2 frt. Évnegyedre az előfizetés nem fogadtatik el. Az előfizetések postai utalvánnyal eszközölhetők. A „Képes Néplap“ és „Politikai Híradó“ kiadó-hivatala, (Pest, egyetem-utca 4-ik szám.)

Table with columns for months (April, May, June) and days of the week, listing religious and public holidays.

